Rudimenta historica

Ex Libris
D. Daleczki

Rudimenta historica

Appreciatum [illegible]

Calissii S. J.

1744.

RUDIMENTA
GEOGRAPHICA

SIVE

Brevis, facilisque Methodus Juventutem Orthodoxam notitiâ Geographicâ imbuendi,

Pro

Gymnasiis Societatis JESU:

AUTHORE

Ejusdem Societatis Sacerdote.

OPUSCULUM
QUARTUM,

Juxtà Exemplar Vratisl: & Brunsbergẽse cum auctuario.

CALISSII,

Typis S.R.M. Coll: *Soc: JESU.* A. Domini 1745.

LAUDETUR

JESUS

CHRI-

STUS.

PRÆFATIO.

CUm Geographia alter Hiſtoriæ ſit oculus, nec parùm lucis afferat Pòëſi, quartum hoc Opuſculum Geographicum eorum potiſſimùm uſui deſtinandum cenſuimus, qui in Gymnaſiis noſtris quartæ Claſſi ſunt adſcripti, ac proinde hiſtoriæ ſimul ac Pòëticæ peculiarem dant operam. Equidem haud deſunt, hoc præſertim tam eruditô ſæculô, Libri, & Inſtitutiones Geographicæ omnibûs ſanè numeris abſolutæ. Verùm ob id ipſum ad tyronum captum minùs ſunt accomodatæ. In primâ tamen Opuſculi hujus parte Quæſtiones quaſdam Mathematicas de Geographia præmittendas duximus; non ut in iis enodandis accuratiuſquè excutiendis multum laboris ac temporis ponant Diſcipuli; ſed ut rudi ſaltèm rerum iſtarum notitia imbuti, quæ in altera ejuſdem Opuſculi parte proponuntur, faciliùs poſſint comprehendere. Plurima porrò hìc prætermittuntur, quæ alii Geographi fusè recenſent, nè Pòëſeos tyrones, pluribûs alioquin occupationibûs ſcholaſticìs diſtenti, nimia rerum mole obruantur. Unde quod aliàs ſemel atquè iterum præfati ſumus, hìc denuo juvat repetere: nimirum Opuſcula hæc noſtra omnia nìl niſì Rudimenta, ac Progymnaſmata quædam eſſe, quibus Juventutem noſtram Gymnaſticam ad decretoria Academicorum certamina præparamus, atquè inſtruimus. In Opuſculo hoc, prout & in præcedenti tertio Opuſculo, illa, quæ fuſiùs in gratiam Germanicæ Juventutis ſunt propoſita, prætermittuntur, ſexto Opuſculo inſerenda. Quorum in locum aliquantò ùberior Regni Poloniæ deſcriptio ponitur Geographica, deſumpta ex celebri inter ſcriptores Poloniæ Authore, Simone Starowolſki, ſed in compendium redacta. Appendix quoquè de arte ſcutaria prætermìttitur, cujus vicem ſubit appendix de Inſignibus Epiſcopatuum ac Provinciarum Poloniæ & M. D. L. Item de ſtemmatibus variorum extraneorum Regnorum & Provinciarum, deſumpta ex libello edito Varſaviæ ſub titulo: Flos Regnorum, ſeu compendioſa Poloniæ orbiſquè totius deſcriptio.

 RU-

Rudimenta Geographica.

PARS I.

De Globo.

CAPUT I.

De Globo ejusq; partibus generatim.

1. Quid est Geographia?

Geographia à Græco: *Ge*, ideſt *terra*, & *Grapho*, ſeu *ſcribo* nomen trabens deſcriptio terræ eſt.

2. Ecquod Geographiam inter & Coſmographiam diſcrimen?

Coſmographia non terram tantùm, ſed mundum hunc aſpectabilem univerſum, quidquid nempe cœli terræquè ambitu continetur, deſcribit.

3. Quid eſt Sphæra armillaris?

Inſtrumentum eſt Mathematicum ex variîs circulîs, armillarum inſtar artificiosè inter ſe inflexis, coagmentatum, cœlum ſimul, terramquè referens.

4. Quid

4 Quid est Globus artificialis?

Eſt effigies quædam Globi naturalis, ſeu terreſtris, ſeu ſiderei.

5. Quot circuli primarii in Sphera æquè ac Globo utroquè numerantur?

Decem, ſex nempè maximi, ſive majores, & quatuor minores.

6. Quinam majores ſex?

Æquator, Horizon, Meridianus, Zodiacus, Colurus Æquinoctialis, & Colurus Solſtitialis; qui duo tamen ad inſtitutum noſtrum minùs ſunt ſcitu neceſſarii. Omnes hi circuli dividunt Globum in duas partes æquales.

7. Quinam minores quatuor?

Duo Tropici, & totidem Polares, qui Globum in duas ſecant partes inæquales.

8. Quod gradus circulus quivis complectitur?

Trecentos, & ſexaginta.

9. Quid quadrans eſt? quid ſemicirculus, & Hemiſpherium?

Quadrans, quarta circuli pars eſt. Semicirculus, ſive Hemicyclus eſt circulus dimidiatus; Hemiſphærium autem dimidium ſphæræ.

10. Quid eſt centrum?

Eſt punctum in ſphæra aut circulo medium à quo omnes lineæ ad peripheriam ductæ ſunt æquales.

11. Quid eſt Diameter, quid Semidiameter?

Diameter ex græco: *Dia*, id eſt *per*, & *Meteo* ſeu: *metior*, eſt recta quæcunque linea per centrum ducta, & in utraquè circuli ſuperficie terminata, cujus dimidium dicitur Semidiameter.

12. Quid sunt lineæ, & circuli paralleli?

Qui æquali undiquè spatio abs se invicem distant.

13. Quot sunt circuli paralleli in Globo?

Quamquam plurimi hujusmodi circuli describi possint; ad confusionem tamen vitandam, octoni ab Æquatore ad Polum Arcticum, totidemquè ad Antarcticum per denos quosquè Meridiani gradus duci solent, ut gradus eò distinctiùs numerari, indequè terræ latitudo dignosci possit.

14. Cur Globi figura rotunda est?

Quia terra, quam representat, pariter rotunda est.

15. Unde verò constat, terram esse rotundam?

Ex eclipsibus præcipuè lunaribus, ubi terra umbra rotundam projicit in Lunam, id quod fieri haud posset, nisi terra pariter rotunda esset.

16. Cur montes prœalti nîl obstant terræ rotunditati?

Quia hi, cum toto terrarum orbe comparati, sunt instar arenularum, Globo adhærentiū.

17. Quid sunt Poli, & Axis mundi?

Cùm corpora cœlestia motu continuo, & velocissimo ab Oriente in Occidentem quatuor & viginti horarum spatio circumagantur, necessariò meridiem, ac septentrionem versùs, duo debent esse puncta immobilia, in quibus tanquam cardinibus cæli machina circulum volvatur. Hæc puncta sive cardines vocantur Poli à Græco: *Poleo*, idest verto. Linea porrò ab uno Polo ad alterum imaginatione nostra per terræ

centrum.

centrum traducta, vocatur *Axis mundi*; ſicut enim rota circùm axem, ità cœlum circùm lineam illam imaginariam vertitur, rotaturquè, terrâ ſemper manente immotâ.

18. Quot ſunt Poli?

Duo, Arcticus à Græco: *Arctos* ſeu *urſa*, ſive Borealis, & Ant arcticus, ſive Auſtralis. Ille ſemper ſupra, hic ſemper infra noſtrum Horizontem fixus hæret.

CAPUT II.

De Æquatore, & Zodiaco.

1. Quid eſt Æquator?

Eſt circulus maximus, ab utroquè Polo æqualiter, hoc eſt; gradibûs nonagenîs diſtans, Globumque in dúo hemiſphæria, Boreale, & Auſtrale dividens. Dicitur quoquè *Æquinoctialis*, quia Sole Æquatorem attingente, dies noctibus ſunt æquales. Hunc naturæ *lineam* appellant.

2. Quid eſt Zodiacus.

Zodiacus à Græco: *Zodion*, ſeu *animal*, eſt latus ille circulus in Sphæra, ex obliquo bis interſecans Æquatorem, à quo ex una parte Septentrionē verſùs uſquè ad Tropicum Cancri, ex altera verſùs meridiem uſquè ad Tropicum Capricorni declinat.

3. Quid eſt Ecliptica?

Eſt circulus per medium Zodiacum ductus, qui etiam *orbita*, ſeu via Solis dicitur, quia per hunc Sol quotidie uno propè gradu ab Occidente Orientem verſùs progreditur, donec duodecim

odecem Zodiaci ſigna peragrando curſum annuum trecentis ſexaginta quinquè diebus, & ſex ferme horis abſolvat. Ecliptica porrò dicitur à Græco: *Ekleipeo*, ſeu *deficio*, quia in hac fiunt eclipſes Solis, & Lunæ, quoties in eadem ſibi vel occurrunt, vel opponuntur.

4. Quænam duodecem illa ſigna?

Sunt Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libraquè, Scorpius, Arcitenens, Caper, Amphora, Piſces.

Priora ſex dicuntur Borealia, poſteriora Auſtralia. Ex his ſigna verna ſunt: Aries, Taurus, & Gemini. Æſtiva: Cancer, Leo, & Virgo. Autumnalia: Libra, Scorpius, & Arcitenens. Hyemalia: Caper, Amphora, & Piſces.

5. Cur Zodiacus in Globo quoquè terreſtri deſcribitur?

Tametſi & hic, & alii circuli in cœleſti potiùs Globo mente, & cogitatione noſtra deſcribi ſoleant; tamen terreſtri quoquè Globo reſpondent. Ac Zodiacus quidem hyemis, æſtatiſquè viciſſitudines, dierum ac noctium incrementa, aut decrementa, itèm ubi, quo, quantoquè tempore Sol quorundam populorum vertici rectà incumbat, ob oculos ponit, &c.

CAPUT III.

De Meridiano.

1. Quid eſt Meridianus?

Eſt circulus maximus, qui per utrumquè Polum transiens, Æquatorem ex tranſverſo interſecat,

ſecat, orbemquè in duo hemiſphæria, Orientale nempe, & occidentale æqualiter dividit. Dicitur Meridianus, quòd Sol diurno motu ab ortu in occaſum tendens, ùt primùm attigerit hunc circulum, omnibus ſub eodem Meridiano Boream, vel Auſtrum versùs poſitis, meridiem afferat.

2. *Qua ratione, & cur Meridianus mutabilis eſt?*

Licèt in Globo æneus ille circulus perſtet immobilis; tamen ſi Globus vel tantillùm Ortum, aut Occaſum versùs moveatur, alius continuò erit Meridianus, ut proinde, quot in Æquatore puncta, tot poſſint eſſe Meridiani, quorum omnium vices obit immobilis ille circulus.

3. *Quot Meridiani Globo inſcribi ſolent?*

Sex & triginta per denos quoſque Æquatoris gradus ducuntur, quorum unus dicitur *Meridianus primus*: quia ab hoc initium fit numerandi gradus longitudinis, ab Occidente Orientem versùs. Hunc alii per inſulas Azores, alii per Heſperides, ſive Promontorii viridis, alii per Inſulas Canarias, Tenerifam, Palmam, vel Ferri &c. dicunt.

4. *Quid eſt Circulus horarius in Sphæra, vel Globo?*

Eſt parvus ille circulus Meridiano infixus, inquè horas bis duodenas diſtributus cum indice mobili, qui ſi rite aptetur, monſtrat, quota ubique terrarum ſit hora.

CAPUT IV.

De Horizonte.

1. *Quid est Horizon?*

Horizon à Græco: *Orizo*, seu *definio, termino*, est circulus maximus, universam mundi sphærã ità dividens, ut alterum hemisphæriũ super terram exstet, alterum sub terra condatur. Et hunc in Globo exhibet latus ille circulus ligneus, totum Globum ambiens, cui inscribi solent 32. Venti, ac proinde omnes Plagæ mundi: itèm Calendarium Romanum, & 12. signa cælestia, in tricenos singula gradus distributa, ut indè inquiri possit, quoto in gradu cujusq; signi Sol qualibet die assignata consistat.

2. *Quod præcipuum Horizontis officium?*

Ortum, & Occasum Solis, ac proinde dierum, & noctium quantitatem, & varietatem ostendit.

3. *Quid nominis est Zenith, & Nadir?*

Zenith nomen Arabicum, Latinis est cœli punctum, cujusquè vertici rectà incumbens. Nadir contrà est punctum è diametro oppositum, Antipodum cervicibus imminens. Illud vocari quoquè solet *punctum verticale*, hoc punctum *pedale*.

4. *Cur Horizon circulis est mutabilis?*

Sicut Meridianus æneus omnium Meridianorum, ità Horizon ligneus in Globo vicem supplet omnium Horizontium, qui ad minimã loci mutationem pariter mutantur, non quidem physicè, & ad oculum, sed mathematicè,

&

ſecundùm rationem. Unde duplex eſt Horizon, ſenſibilis ſive apparens, & intelligibilis ſive verus. Prior eſt omnis ille terræ, cœliquè tractus, qui in patenti campo undiquè in oculos incurrit, ità ut cœlum terræ circumcirca adhærere videatur. Poſterior eſt circulus ille maximus, qui imaginatione noſtra per centrum terræ tranſiens totam mundi ſphæram in duo hemiſphæria ſuperiùs, & inferiùs dividit.

CAPUT V.

De *Tropicis*.

1. Quid ſunt Tropici?

Sunt circuli minores, ab Æquatore tres & viginti gradus cum 30. minutis diſtantes, ultra quos Sol nunquam progreditur; ſed ùt primùm illuc pervenerit, mox curſum ſiſtens retrorſum ſe convertit; quamobrem Tropici, à Græco verbo *Trepo*, ſeu: *verto* vocantur.

2. Quòt ſunt Tropici?

Duo: Tropicus nempe Cancri ſive æſtivus, & Tropicus Capricorni ſive hybernus.

3. Quis curſus Solis annuus?

Ineunte vere, annoquè Aſtronomico, trium menſium ſpatio ab Æquatore Septentrionem versùs Sol progreditur ad Tropicum Cancri, ab hoc totidem menſibus regreditur ad Æquatorem. indequè tertio trimeſtri Auſtrum versùs ad Tropicum Capricorni, à quo quarto trimeſtri revertitur ad Æquatorem & principium Arietis.

CA-

CAPUT VI.

De circulis Polaribus.

1. Quid sunt Circuli Polares?

Sunt duo: circuli minores, tribus & viginti gradibus, & 30. minutis à suo quisquè Polo distantes, quorum alter, qui Polum Arcticum ambit, arcticus sive Borealis, alter verò quia Polo Arctico opponitur, Antarcticus sive Australis appellatur.

2. Num hi, aliique circuli à nobis descripti re ipsa in cœlo terrave inveniuntur?

Minimè, sed sola ratione, & imaginatione eos concipimus.

3. Quem in finem iidem fuêre excogitati?

Ut eorum adminiculô Globi partitionem faciliùs animô concipere possimus, & comprehendere.

CAPUT VII.

De quatuor mundi Cardinibus, sive plagis.

1. Quænam quatuor plagæ, seu cardines mundi?

Oriens, Occidens, Septentrio, & Meridies, quas omnes Æquator, & Meridianus in Horizonte designat, Oriens quoquè dextra, & Occidens læva mundi plaga à Geographis appellatur.

2. Quæ plagæ intermediæ?

Hæ quaternis illis plagis cardinalibus interjacent, suntquè universim duodetriginta, è quibus

quibus itidem quatuor præcipuè attendi debent: Oriens nempe & Occidens æstivus, ubi Sol in Solstitio æstivo oritur, & occidit. Oriens itèm & Occidens hyemalis, ubi Sol in Solstitio hyemali oritur, & occidit. Omnibus his plagis respondent venti, quorum quatuor Cardinales & 28. intermedii, universim 32. numerantur.

CAPUT VIII.

De longitudine, & latitudine locorū.

1. Quid est latitudo loci?

Est distantia loci ab Æquatore versùs Polum Arcticum, vel Antarcticum. Illa Borealis, hæc Australis est latitudo.

2. Quid est longitudo loci?

Est distantia cujusquè loci à primo Meridiano ortum versùs usquè ad Meridianum loci.

3. Unde initium ducitur numerandi gradus latitudinis, & longitudinis?

1. Gradus Latitudinis numeramus in Meridiano, incipiendo ab Æquatore Polum versùs.
2. Gradus Longitudinis numeramus in Æquatore, incipiendo à primo Meridiano, & ab Occidente orientem versùs progrediendo.

4. Undenam appellatio Latitudinis, & Longitudinis?

Licèt Globus per se nec Latitudinem habeat, nec Longitudinem, quia tamen spatium terræ nobis cognitæ occasum inter & ortum à Lusitania per Europam, & Asiam ultra Sinas proten-

protensum longius est, quàm alterum ab ultimis Sueciæ finibus usquè ad extremam Africæ oram meridiem versùs porrectum, ideo illud *Longitudinem*, hoc verò *Latitudinem* appellabant veteres.

5. Quid est elevatio, sive altitudo Poli?

Est Poli ab Horizonte distantia, quæ semper latitudini loci æqualis est; nam quot gradibus vertex loci ab Æquatore, totidem Polus ab Horizonte distat.

6. Quæ Poli altitudo sub Æquatore habitantibus? Et quid est sphæra recta?

Illis nulla esse potest Poli altitudo, cùm uterquè Polus Horizonti incumbat, ac proinde neuter attollatur. Atque hic situs Globi sphæra recta appellatur, quando nempe uterquè Polus Horizonti, & Æquator vertici incumbit.

7. Quàm Poli altitudinem haberent, siqui sub Polis ipsis habitarent? Et quid est Spæhra parallela?

His summa esset altitudo Poli, utpote qui rectà vertici immineret; Æquator autem, & horizon ibi concurrerent, essentquè paralleli, ac proinde & Sphæra parallela.

8. Quam demum Poli altitudinem habent, qui nequè sub Polo, nequè sub Æquatore, sed utriquè obliquè interjacent? Et quid est Sphæra obliqua?

His alia atquè alia est Poli altitudo, prout nempe à Polo minùs, magisquè sunt remoti. Quò propinquior autem regio quædam Polo est, eò major ibi est altitudo Poli. Omnis porrò hic Globi situs Sphæra obliqua dicitur.

CAPUT IX.

De Zonis.

1. *Quid sunt Zonæ?*

Sunt ſpatia quædam, ſeu circuli lati Æquatori paralleli, inter 2. Tropicos, & Polares circulos comprehenſi, quibûs veluti cinguliîs, & faſciîs totus Globus terreſtris circumdatur, & cingitur.

2. *Quot ſunt Zonæ?*

Quinquè à Geographis numerantur. Duæ frigidæ, Septentrionalis, & Auſtralis. Duæ temperatæ, itidem Septentrionalis, & Auſtralis, & una torrida.

3. *Quæ ſunt Zonæ frigidæ?*

Quæ inter circulos Polares, & Polos ipſos locatæ, ob Solis diuturnam abſentiam, & remotionem nimiam immodico frigore vexantur.

4. *Quæ ſunt Zonæ temperatæ?*

Quæ Tropicos inter ac Polares circulos quaſi in medio frigus inter & calorem poſitæ ſunt, unde & temperatæ dicuntur.

5. *Quid eſt Zona torrida?*

Eſt ſpatium inter duos Tropicos comprehenſum, & ab Æquatore bifariam diviſum, cujus pars, quæ ad Septentrionem vergit, Torrida Borealis, quæ ad plagam Meridionalem, auſtralis dicitur.

6. *Cur vocatur torrida?*

Quòd continuo Solis, nunquam in ſpatium egredientis, ardore quaſi torreri, atquè idcirco à nemine inhabitari poſſe olim putabatur.

Verùm

Verùm passim à mortalibus incollitur, longioris temperie noctis, crebrisquè imbribus nimium calorem mitigantibus.

CAPUT X.

De diversis anni temporibus in diversis Zonis.

1. Quæ anni tempora Zonæ torridæ incolis accidunt?

Qui sub ipso Æquatore habitant, duas quotannis habent æstates, quia Sol bis eorum vertici incumbit, & duas quasi hyemes; quando nempe Sol versùs Tropicos recedit.

2. Quænam anni mutationes in Zonis frigidis?

Hic ob nimiam Solis remotionem perpetua ferè hyems est, frigusquè ingens.

3. Quæ anni, temporumquè vicissitudines accidunt Zonæ temperatæ incolis?

His quatuor sunt anni tempora: Hyems nempe, Ver, Æstas, & Autumnus.

4. In qua Zona continetur Germania?

In Zona temperata Septentrionali.

5. Quando Germanicis in regionibus initium est Hyemis, Veris, Æstatis, & Autumni?

Hyems initium sumit 22. Decembris, quando Sol Tropicum, & signum Capricorni attingit. Ver autem 21. Martii, quando Sol Æquatorem, & punctum Arietis ingreditur. Æstas verò 22. Junii, quando Tropicum & signum Cancri: Autumnus demum 23. Septembris, quando Sol ad Æquatorem reversus, signum Libræ subit.

CA-

CAPUT XI.

De Climatis.

1. *Quid est Clima?*

Clima à Græco *Clino*, ſeu *inclino*, minor Zona, ſive terræ ſpatiū eſt duob9 parallelis comprehenſum, in quo dies longiſſimus dimidia ſemper horâ creſcit. Hæc porrò climata ab Æquatore ad circulos Polares gradatim deſcendunt, ita ut inter parallelum extremum unius, & extremum alterius climatis dies longiſſima differat ſemihorâ. Quò propiùs tamen hæc climata ad circulos Polares accedunt, eò ſunt contractiora. Nam clima primum & Æquatori proximum gradus 8. & 25. minuta, in Meridiano numeranda; ſequentia gradus ſemper pauciores; poſtrema verò non niſi minuta aliquot, eaquè identidem pauciora latitudine ſua continent.

2. *Quot ſunt climata?*

Quatuor & viginti Septentrionalia, & totidem Auſtralia. Cùm enim ab Æquatore, ubi dies perpetuò eſt 12. horarum, uſquè ad circulum Polarem, ubi dies longiſſimus eſt 24. horarum, dies creſcat horis duodecim ſive 24. ſemihoris, totidem hodierni Geographi numerant climata. A circulo verò Polari ad ipſum uſque Polum ſex alia climata ſtatui poſſunt, in quibus differentia non eſt ſemihorarum, ſed menſium, ut nempe in finè primi climatis dies longiſſimus ſit unius menſis, duorum in ſecundi, trium in tertii, quatuor in quarti, quinque in

in quinti, & in fine ſexti, ſive ad Polum ipſum ſex menſium.

3. *Undenam ſciri poteſt, quanto ſub climate quilibet locus ſitus ſit?*

Supputandæ erunt ſemihoræ, quibus dies longiſſimus ſuperat diem Æquinoctialem, ſivè 12. horarum: ſi enim hunc ſuperat ſemihoris actonis, uti in plerisquè Germaniæ noſtræ locis, hæc ſub octavo ſunt climate; ſi ſeptenis, aut novenis, ſub 7. aut 9no erunt climate.

CAPUT XII.

De diverſis effectibus curſûs Solaris.

1. *Unde dies, & nox oritur?*

A Solis vel præſentia, vel abſentia. Quamdiu enim Sol ſupra Horizontem noſtrum moratur, dies eſt; nox verò, quàm diu infra eundem deliteſcit.

2. *Quantum diei, noctiſque ſpatium ſub ipſis Polis?*

Dies ibi ſex menſium eſt, hocquè elapſo nox ſemeſtris ingruit.

3. *Undenam tam longa dies?*

Inde, quòd Sol ſex menſibus ſupra Horizontem, qui cum Æquatore ibi parallelus eſt, commoretur, perpetuoquè in orbem circumiens, ſex ſigna percurrat, donec infra Horizontem ſex menſibus latens, noctem ſemeſtrem efficiat, uti in Sphæra parallela ad oculum patet.

4. *Quæ dierum noctiumquè diverſitas in Zonis frigidis?*

Pro varietate climatum dies ibi longiſſimus eſt

vel 5.

vel 5. vel 4. vel 3. vel 2. vel unius menſis, ùt ſuprà dictum eſt: idemquè eſt de noctibus, quæ quò longiores ſunt, eò dies fiunt breviores.

5. Quàm longa dies, & nox ſub Æquatore habitantibus?

His anno toto dies noctibus ſunt æquales, ſive 12. horarum, uti in Sphæra recta videre licet.

6. Quantum diei noctiſquè ſpatium ſub Zonis temperatis?

Varium pro varietate climatum. Sic ſub climate viceſimo quarto & ultimo ultra Sueciam dies longiſſimus eſt 24. horarum; apud nos verò ſub climate octavo dies longiſſimus eſt 16. horarum.

7. Cur dies versùs circulos Polares magìs ſemper, magiſquè creſcunt?

Ob majorem Poli, atque adeò Tropici altitudinem, quem ubi Sol attigerit, longiſſimum efficit diem.

8. Quid eſt aurora? quid Crepuſculum?

Aurora eſt prima diei lux ad Orientem ante Solis adventum conſpicua, quando Sol decem & octo gradibus ab Horizonte diſtat; eoquè magis augeſcit, quò Sol Horizonti fit propinquior. Crepuſculum verò eſt lux illa, quæ poſt Solis occaſum conſpicua ſenſim minuitur, donec tandem Sole infra Horizontem decem & octo gradibus depreſſo, penitùs evaneſcat.

9. Quinam Aſcii, Periſcii, Heteroſcii, & Amphiſcii?

Ità diſtingui ſolent terræ incolæ pro diverſita-

te umbræ, Græcè: *Skia*, quam tempore meridiano projiciunt. Ascii Græcè: *Askioi*, sive umbrâ carentes sunt, qui nullam habent umbram meridianam. Tales sunt omnes Zonæ torridæ incolæ, quoties Sol verticem eorum transit. Periscii Grecè: *Periskioi* sunt, quorum umbra in orbem spargitur. Tales forent, qui directè sub Polis habitarent, & Sphæram haberent parallelam. Heteroscii Græcè: *Eteroskioi*, sunt, qui umbram meridianam semper projiciunt vel versùs Boream, vel versùs Austrum. Tales sunt, qui degunt in Zonis temperatis, vel frigidis extra Polos: nam qui Boreales incolunt Zonas, semper projiciunt umbram versùs Septentrionem; qui verò Australes, versùs meridiem. Amphiscii Græcè: *Amphiskioi* sunt, quorum umbræ meridianæ modò sunt Boreales, modò Australes, prout nempe Sol nunc signa Borealia, nunc Australia percurrit. Tales sunt omnes, qui intrà Zonam torridam, & non sub ipsis Tropicis habitant.

10. *Quinam Periæci, Antœci, & Antipodes?*

Periœci Græcè *Perioikoi*, à Græco: *Peri*, *seu circa* & Græco: *Oikeo*, *seu habito*, sic dicti sunt, qui sub eodem Meridiano, & Parellelo habitant; ità tamen ut in Parallelo unus distet ab altero 180. gradibus, & in Meridiano inter utrumque medius sit idem Polus. His idem clima, eadem Poli altitudo, eadem anni tempora. At quando uni meridies, alteri medianox est.

Antœci Græcè: *Antoikoi*, quasi contrà habitantes sunt, qui sub eodem quidem Meridiano,

sed

ſub diverſis Parallelis æqualiter ab Æquatore versùs utrumquè polum diſtantibus habitant. His ſimul medius dies, & media nox eſt; at cū dies creſcunt Borealibus, Auſtralibus decreſcunt, & cùm ver illis, his autumnus, cumquè illis æſtas, his hyems eſt, &c.

Antipodes Græcè: itidem *Antipodes*, à Græco: *Anti*, *ſeu contra*, & Græco: *Pos*, latino pes, *Antichthones*, à Græco: *Chthon*, *ſeu terra*, ſunt, qui pedes nobis directè obvertunt, atque in eodem quidem meridiano, ſed in diverſo ſunt hemiſphærio. Hi nobiſcum eundem habent Horizontem, ſed diverſam ejus faciem, & æqualem Poli altitudinem; ſed Auſtralem illi, nos Borealam. Cùm Sol illis oritur, nobis occidit, cùm illis meridies, nobis media nox eſt; cùm illis dies, aut nox longiſſima nobis breviſſima; cùm æſtas illis, nobis hyems ingruit, &c.

CAPUT XIII.

De uſu Globi.

1. *Quo pacto rite collocandus Globus?*

1. Globum colloca in menſa, aut tabula plana, ità ut ejus Horizon ſit mundi Horizonti parallelus. 2. Polum pro loci tui, ubi verſaris, latitudine attolle ab Horizonte. 3. Ità Globum converte, ut meridianus reſpondeat lineæ meridianæ, quam monſtrat pyxis nautica, in baſi Horizontis locata; Polusquè Arcticus reſpiciat Septentrionem, Antarcticus Meridiem.

Si desit acus magnetica correcta, aut alia linea meridiana in plano ducta, servire utcunquè poterit structura templorum antiquorum, in quibus ara summa constructa est ad Orientem.

2. *Qua ratione altitudo Poli sive latitudo cujuslibet loci inveniri potest in Globo?*

Verte Globum, donec locus, cujus latitudinem inquiris, subjaceat Meridiano æneo, in quò si numeraveris gradus ab Æquatore usque ad locum datum, habebis latitudinem quæsitam, simulquè Poli altitudinem, quæ semper latitudini æqualis est. Unde inventa loci latitudine, attolle totidem gradibus Polum ab Horizonte, locumquè subde Meridiano, & in hoc à Polo Horizontem versùs numera gradus, & habebis altitudinem Poli.

3 *Quomodo invenienda longitudo loci?*

Locum, cujus longitudinem scire cupis, applica Meridiano æneo Globi: indè in Æquatore numera gradus usque ad primum Meridianum versùs Occàsum (vel si à primo Meridiano numerandi initium fit, Ortum versùs) & habebis longitudinem quæsitam.

4. *Quo pacto inveniendus loci Horizon, & Merìdianus?*

Attolle Polum, prout locus datus exigit; tum locum hunc subjice Meridiano, ut Globi verticem occupet, & habebis Horizontem simul, ac Meridianum.

5 *Qua ratione possum cognoscere, quota ubivis terrarum quovis tempore sit hora?*

Locum, quem incolis, colloca sub Meridiano

æneo,

æneo, & indicem horarum applica horæ datæ in tuo loco. Indè si scire cupis horam in plagis orientalibus, volve Globum ab Oriente versùs Occidentem; versùs Orientem verò, si horam quæris in plagis occîdentalibus, donec locus, cujus horam indagas, subjaceat Meridiano æneo. Tunc enim index horarius monstrabit horam quæsitam.

PARS II.

De mappis, seu chartis Geographicis.

CAPUT I.

De Planisphærio terrestri.

1. Quid est Planisphærium terrestre?

Est mappa sive charta Geographica universalis, quæ totum terrarum orbem in plano depictum exhibet.

2. Ecquodnam discrimen Globum inter & Planisphærium?

Ille terrarum orbem in Globo, vel Sphæra; istud eundem orbem in duo hemisphæria divisum, in plano sive charta ità exhibet, quasi Globus in Geminas æqualiter dissectus sit partes, ambæquè juxtim jaceant.

3. *Quid sibi volunt diversæ lineæ in Planisphærio descriptæ?*

Hæ vices subeunt circulorum in Globo descriptorum, uti sunt Æquator, ejusquè Paralleli, sive Æquatores secundarii 16. per denos quosque Meridiani gradus ducti: Meridianus primus, & secundarii 34. Duo itèm Tropici, & totidem Polares. Æquator ab occasu in Ortum per utrumquè hemisphærium rectæ, sed crassioris instar lineæ extenditur, & in 360. gradus, quorum 180. in uno, totidemque in altero sunt hemisphærio, dividitur, initio facto à primo Meridiano. Meridianus hic ambit utrumquè hemisphærium, ità ut duo appareat Meridiani, qui tamen ità sunt considerandi, tanquam in unum coaluissent. Meridiani secundarii sunt lineæ incurvæ intrà Meridiani primarii ambitum per denos quosquè Æquatoris gradus ductæ versùs utrumquè Polum, ubi lineæ hæ omnes concurrunt; si tabulæ sint rotundæ; non itèm si quadratæ. In Planisphærio porrò Parallelos arctiùs in medio conjungi, disjungi verò in extremitate necesse est, id quod in Globo minime accidit.

CAPUT II.

De mappis Geographicis generatim.

1. *Quid est Chorographia? Quid Topographia?*

Chorographia est Regionis (Græcè *Chiora,*) descriptio; Topographia verò est peculiaris cujusdam loci (Græcè *Topos,*) v. g. urbis cum circumjacente tractu descriptio.

2. Quit

2. *Quid est mappa, seu charta Geographica?*

Est accurrata sitûs terræ, vel ejus partium in plano, & charta adumbratio.

3. *Quotuplicis generis sunt mappæ?*

Duplicis: aliæ enim sunt universales, quæ orbem terrarum universum depictum exhibent; aliæ particulares, & hæ vel *majores*, in quibus majores orbis partes, ùt Europa, Asia, Africa, America depinguntur, vel *minores*, in quibus vel regnũ quodpiã, aut provincia, vel regionis duntaxat pars, tractúsve aliquis delineatur.

4. *Quid in mappis universalibus præcipuè attendendum?*

In harum, imò & quarumcunquè mapparum aspectu facies ad Polum Arcticum, sive Septentrionem, qui in superiore parte mappæ inscribitur, convertenda est; sic enim ad dexteram erit ortus, ad sinistram verò Occasus. Indè quoquè patebit, quæ regiones cum præsente hac comparatæ, sint orientales, quæ occidentales, Boreales, & Australes Considerandum itèm, quæ regiones cis aut ultra Æquatorem, quæ ad dextram primi Meridiani, quævè ad sinistram. Dein qua sub Zona aut climate sit quælibet regio, quæ ejusdem latitudo, & longitudo Geographica, vel etiam Physica, hoc est, quot contineat milliaria in longitudine, latitudine & circuitu; quæ loci hujus ab altero distantia, &c.

5. *Qua ratione in mappis invenienda longitudo, & latitudo loci?*

Longitudinem indicant lineæ transversæ,

Æquatori, aut ejusdem Parallelis respondentes, quæ ad supernam, infernamque mappæ oram ab ortu in occasum ductæ *Scalæ longitudinis*, quòd in iis numerantur gradus *longitudinis*, vocari solent. Quæ verò lineæ in dextra sinistraquè mappæ margine à septentrione in Meridiem ducuntur, ac Meridiano respondent, appellantur *Scalæ latitudinis*, sive quod idem est, *elevationis Poli.*

6. Cur mappis plerisquè pyxis nautica, vulgò compassus appingi solet?

Ut lingulæ, quæ lilii formam refert, semperquè Septentrionem respicit, beneficiô, mappa ad quatuor mundi plagas aptari possit. Quanquam plerumquè pars mappæ superior Septentrionem, inferior Meridiem, sinistra occasum, dextima Ortum teneat.

7. Quo pacto regiones, earumquè limites, urbes item & pagi, &c. discerni possunt?

Limites punctis indicantur; regiones verò ipsæ diversis discriminantur coloribus. Urbes turribus, nec raró castella, oppida, arces, monasteria, pagi, &c. certis quibusdam notis discernuntur.

8. Qua ratione locorum distantia indagari potest?

Per scalam milliarium, mappis plerisquè apponi solitam.

CAPUT III.

De variis dimensionibus Geographicis.

1. Quid est Gradus?

Est trecentesima sexagesima circuli pars.

2. *Quot milliaria Germanica continent Gradus?*

Quindecim: quod tamen de gradibus in circulis maximis intelligendum; nam in minoribus, quales sunt Paralleli, Tropici, &c. Gradus quilibet eò pauciora continent milliaria, quò propiùs circuli illi ad Polum accedunt.

3. *Quot milliaria Germanica trecenti, & sexaginta illi gradus conficiunt?*

Quinquies mille, & quadraginta; tot enim milliaria totus terrarum orbis complectitur.

4. *Quid milliare Germanicum? quid Gallicum? quid Italicum?*

Germanicum duarum est horarum, sesquihoræ Gallicum, Italicum ferè semihoræ. Advertendum tamen, nullam ferè gentem æquis ubiquè uti intervallorum dimensionibus; nam sicut Germanis pro regionum diversitate milliaria alia sunt majora, alia minora, alia communia, quorum quindecim unum constituunt gradum in circulis Globi majoribus, ità Hispanis quoquè & Gallis *leucæ*, & *milliaria* aliis gentibus sunt inæqualia.

5. *Quid, & quotuplex est Minutum?*

Minuta alia sunt horaria, alia Geographica. Minutum Geographicum est sexagesima pars gradùs, constans dimidiâ horâ sive quarta parte milliaris Germanici. Minutum horarium est sexagesima pars horæ, quod Minutum dividitur in minuta secunda, & secundum in tertia.

6. *Quomodo scala milliarium applicanda?*

Unus circini pes uni, alter alteri loco, cujus distantia quæritur, infigatur. Indè circino scalæ

læ milliarium admoto, mox patebit; quot milliaribus locus unus ab altero ſit ſejunctus.

7. Quæ ſunt minores menſuræ, ex quibus tanquam partibus milliare conſtat?

1. Granum hordei ſecundùm latitudinem diſpoſitum. 2; Digitus. 3. Palmus, qui duplex eſt, *major* ſive *Spithama* duodecem digitorum. & *minor* quatuor digitorum 4. Pes. 5. Paſſus, qui itidem duplex eſt, *major* ſive *compoſitus*, qui & *Geometricus* dicitur, quinque pedum, & *minor* ſive *ſimplex*, duorum pedum cum dimidio. 6. Stadium. 7. Milliare Geometricum ſive Italicum, mille paſſuum. 8. Leuca bis mille paſſuum, ſive duplex milliare Italicum. Geometræ memoriæ causâ menſuras omnes hiſce verſiculis ſunt complexi.

Quatuor è *Granis Dignitus* componitur unus,
Eſt quater in *Palmo* Digitus, quater in *Pede* palmus.
Quinque Pedes *Paſſum* faciunt; Paſſus quoquè centum.
Viginti quinque *Stadium* dant; ſed *Milliare*.
Octo dabunt Stadia, & duplicatum dat tibi *Leucam*.

CAPUT IV.

De variis vocabulis Geographicis.

1. Quid eſt Oceanus?

Eſt univerſa aquarum moles, terris paſſim infuſa, orbemque univerſum immenſo propè ambitu circumplectens, qui in varia maria, & ſinus diſtribuitur.

2. *Quid*

2. Quid est Sinus?

Eſt maris pars, in terræ continentis gremium longiùs ſe inſinuans, quæ ſi latior ſit, amplioriſquè acceſsûs, nec in terram longius procurrens, *Baya* vulgò dicitur.

3. Quid est Fretum?

Eſt mare inter duas terras anguſto tractu decurrens, & duo maria conjungens.

4. Quid est Euripus, ſeu vortex maris?

Eſt vorago, ſeu gurges maris, ubi aqua cochleæ inſtar in ſe contorta, proxima quæquè magno impetu abſorbet. Ex Euripis nominatiſſimus aſt Chalcidicus, Eubæam inter & Achajam, qui ſepties quotidie abſorbere, & revomere undas dicitur. Itèm maximus ille vortex ſeu Euripus ad Norwegiam, utì & Charybdis in freto Siculo, &c.

5. Quid est Boſphorus?

Boſphorus, ſive Boſporus à Græco *Bous Boos*, ſeu *bovis*, Græcè *Poros trajectus*, quaſi bovis trajectus, duplex celebratur: unus Thracius, qui eſt fretum anguſtum inter Byzantium in Europa, & Chalcedonem in Aſia, quatuòr ſtadiis patens, unde utrinque cantus gallorum, latratus canum, clamoreſquè hominum exaudiri poſſunt. Alter Boſphorus Cimmerius appellatur, eſtquè fretum anguſtum inter Tauricam Cherſonesum in Europa, & Sarmatiam in Aſia.

6. Quid est Æſtuarium?

Eſt quaſi ſinus quidam aquis marinis refertus ex inundationibus exæſtuantis pelagi.

7. Quid sunt Brevia, & Syrtes?

Brevia sunt loca maris vadosa, & sabulosa, ubi congestis arenarum cumulis quasi aggere quodam naves cinguntur, merguntur què. Syrtes speciatim appellantur duo loca periculosissima in mari Africano, à Græco *Suro* seu *traho*, quoniam arenam copiosam saxaquè ingentia trahunt, & huc, illucquè transferunt, & accumulant, sic appellatæ. Plures itèm alii scopuli in mari latentes, quibus allisæ naves pereunt, Syrtes vocari solent.

8. Quid est Portus?

Est locus ad sinuosum maris littus à natura vel arte ità aptatus, ut indè solvi, appelliquè navigia, atquè à piratarum, & hostium insidiis, cœli itèm marisquè injuriis secura esse possint. Locus porrò, ubi naves anchoris tenentur, ac vel onerantur, vel exonerantur, *Rheede*, vel *Rhayde* vulgò dicitur.

9. Quid est Continens, quid Insula, Peninsula, Isthmus, Promontorium, Alpes, & Pylæ?

1. Continens est terra longo tractu alteri terræ ità cohærens, ut nullo mari sejungatur. 2. Insula contrà, terra est aquis undiquè cincta. 3. Peninsula, Græcè Chersonesus, terra est, quæ aquis ità circumdatur, ut tamen aliqua sui parte continenti adhæreat. 4. Isthmus est perangustus terræ limes inter duo maria, Peninsulam cum continente, vel cum alia Peninsula connectens. 5. Promontorium est mons in mare longiùs procurrens. 6. Alpes non tantùm sunt

montes

montes illi præalti, qui Italiam à Gallia Germaniaque ſeparant; ſed ii quoque omnes, qui tractu continuo per totam propemodum Europam brachia quaſi exporrigunt, variaquè à variis regionibus trahunt nomina. 7. Pylæ à Græco *Poly* ſeu *porta* ſunt anguſtæ montium *fauces* ſive adîtus.

10. *Quid eſt littus? quid ripa?*

Littus ſive ora eſt terra mari adjacens, quæ fluctibus alluitur; Ripa verò eſt terræ extremæ ora, quæ utrinquè flumine alluitur. Littus propriè de mari dicitur, ſicut Ripa de fluminibus. Longior porrò littoris tractus, ſive ora littoralis, appellatur vulgò.

11. *Quid eſt fons, torrens, fluvius, lacus, ſtagnum, & palus?*

1. Fons eſt aqua ſcaturiens, ac veluti ſaliendo, aut ebulliendo è tellure prorumpens. 2. Torrens eſt aqua magno fluens impetu è copioſis aut diuturnis imbribus vel ſoluta nive naſcens, & nonnunquam propè deficiens. 3. Fluvius eſt aqua jugiter decurrens fluensquè, è pluribus rivis, ac torrentibus collecta. 4. Lacus eſt aqua quieſcens ex pluribus, aut etiam rivo vel fluvio interfluente, perennibus lymphis abundans. 5. Stagnum eſt minor lacus. 6. Palus eſt aqua quieſcens, cœnoſa, putridaquè ex pluviis ùt plurimum, nivibusquè, aut tenuioribus fontibus, & rivulis collecta, ac ſubinde, ſicca prætertim æſtate, evaneſcens.

12. *Quid ſunt Oſtia?*

Sunt fluviorum exitus, per quos in mare, vel alium etiam fluvium exonerantur.

CAPUT V.

De Globi terraquei diviſione.

1. Quaſnam in partes orbis terrarum dividitur?

In terram, & aquam. Terra rurſum dividitur in duas prægrandes inſulas, quarum quæ in planiſphærio dextrum occupat hemiſphærium, vetus orbis, quæ ſiniſtrum, novus orbis appellatur.

2. Quas in partes orbem veterem divisêre antiquiores Geographi?

In tres, Europam nempe, Aſiam, & Africam. Quanquam ex his ipſis & regiones, & inſulæ, & maria complura id temporis incognita prorſus erant, quæ poſterorum ſolers detexit induſtria. Sed & hac noſtra ætate novi æquè ac veteris orbis regiones non paucæ, præſertim, quæ utrique Polo circumjacent, nobis adhuc ſunt ignota.

3. Quod novo orbi nomen?

Hic à Chriſtophoro Columbo Genuenſi 1492. primùm detectus, ac poſtea Americo Veſputio Florentino, qui magna ex parte eundem luſtravit, America eſt appellatus.

4. Quem ſitum quatuor hæ orbis partes obtinent?

Europa Septentrionem, Aſia Orientem, Africa Meridiem, America Occidentem ſpectat.

CAPUT VI.

Diviſio aquarum.

1. Quas in partes dividitur Oceanus?

Hic à quatuor orbis plagis, dein etiam à variis, quas alluit, regionibus varia trahit nomina.

2. *Quid est Oceanus Septentrionalis, sive Glacialis?*
Qui ad Septentrionem recedens vehementi frigore congelaſcit.

3. *Quid est Oceanus Orientalis, Eous, ſive Indicus?*
Qui Orientem versùs ultra Aſiam, & Chinam porrigitur.

4. *Quid eſt Oceanus Auſtralis, ſive Æthiopicus?*
Qui Æthiopiam partemq; Africæ Auſtralem alluit.

5. *Quid eſt Oceanus Occidentalis, ſive Atlanticus?*
Qui ultra Hiſpaniam, & Luſitaniam Occidentem versùs procurrit, nomenquè trahit ab Atlante monte maximo, qui ab ea Oceani parte per totam Africam ſe extendit.

6. *Quid eſt Mare Pacificum, vulgò Mar del Zur?*
Quod Aſiam inter & Americam, & terram Auſtralem incognitam, ſive Magellanicam interfuſum, ab Hiſpanis *Mar del Zur*, id eſt: Mare Auſtrale, & *Pacificum* à fluctuum placiditate nominatur.

7. *Quid eſt Mare Septentrionale, vulgò Mar del Nord?*
Quod Americam inter, Europam & Aſiam, ad Æquatorem uſquè protenditur.

8. *Quid eſt Mare Gallicum, Germanicum, Hybernum, Indicum, &c.*
Diverſæ ſunt Oceani partes, quæ à regionibus, quas alluunt, ſic appellantur.

9. *Quid eſt Mare Mediterraneum?*
Pars eſt Oceani Atlaut ici, qui à Solis occa-

su per fretum Gaditanum irrumpens inter Europam, Africam, & Asiam medius quasi diffunditur; unde Mare *Mediterraneum*, & *Internum* dicitur.

10. Ubinam Mare Nigrum, sive Pontus Euxinus?

In Turcia Europæa Asiam versùs, in quòd Danubius se evolvit. Dicitur *Nigrum* ob perpetuas ferè nebulas Mari huic incumbentes.

11. Ubinam Mare Album?

Septentrionem versùs ad extrema Moscoviæ littora; quo nomine Barbari etiam Mare Ægæum appellant ad distinctionem Maris Nigri, sive Ponti Euxini.

12. Ubi Mare Rubrum, sive Erythræum?

Ægyptum inter & Arabiam, *sinus* idcirco *Arabicus*, & *Thalossa Erythra* sive *Erythrea*, *Mare Rubrum* dictum, vel ob rubras arenas; vel à Rege Erythra, in insula Ogyri ibidem sepulto; vel potiùs ob rubram plantam, quàm Æthiopes *Zuph* vocant, in Mari hoc copiosissimè germinantem.

13. Quid est Archipelagus?

Est mare plurimis insulis inrerceptum, quale est 1. Ægæum. 2. Mexicanum ad insulas Antillas. 3. Archipelagus S. Lazari ad insulas Marianas. 4 Ad insulas Maldivas, quarum incredibilis numerus in Mari Indico.

14. Quid est Propontis, sive Mar di Marmora?

Est Mare illud, quod ab Hellesponti angustiis, sive freto *Dardanellarum* ad Thracium usquè Bosphorum protenditur. Dicitur Propontis, à Græco *Pro*, ante & *Pontos* mare, quasi

vesti-

vestibulum Ponti Euxini. Hodie *Mar di Marmora* ab adjacente insula, & urbe Marmora appellatur.

15. *Ubinam Mare Caspium, sive Mar de Sala?*

Mare Caspium, sive Hyrcanum (hodie *Mar de Sala*, & *Mar de Bachu*, itèm *Mare Clausum*) Persiam inter, Tartariam magnam, Moscoviã, & Georgiam (vulgò *Gurgistan*) concluditur, neque alteri Mari, nisi fortè per occultos meatus, miscetur. Unde Ptolomæus maluit lacum appellare, cùm pedibus circuiri possit. In hoc Mare Oxus fluvius, & Volga ingenti aquarum mole sese evolvunt.

16. *Ubi Mare Balticum, Sinus Finnicus, Bothnicus, & Livonicus?*

Mare Balticum (olim *Sinus Codanus*, vulgò *die Ost-See*, sive mare Orientale) Daniam, Sueciam, Livoniam, Prussiam, Pomeraniam, & Poloniam interjacet, atquè in tres iterum Sinus se diffundit, Bothnicum nempe, Finnicũ, & Livonicum. Verùm hæc omnia clariùs ob oculos ponent mappæ Geographicæ, de quibus modò agendum.

CAPUT VII.

Mappa Geographica Europæ.

1. *Quanam sub Zona sita est Europa?*

Partem potissimam sub Zona temperata Septentrionali.

2. *Qui Europæ termini.*

Hanc ad Orientem Obius fluvius ab Asia; ad Meridiem Mare Mediterraneum ab Africa

 distér-

disterminat. Ad Occidentem Oceanus Atlanticus, ad Septentrionem Mare Glaciale interjacet.

3. Quæ Europa in mappa Geographica species?

Virginis sedentis, cujus *diadema* Lusitania, *caput* Hispania, *monile* montes Pyrenæi, *collum & pectus* Gallia, *brachium sinistrum* Britannia magna, & Hibernia, *dexterum* Italia. Sub *læva axilla* Belgium, sub *dextra* Helvetici fœderis sunt Provinciæ. Reliquum *corpus* est Germania, Polonia, Hungaria; *genua* Dania, Suecia, Norvegia, *toga* Moscovia; *syrma* Turcia Europæa, & Græcia.

4. Qui præcipui Europæ fluvii?

1. Tanais fluvius est Moscoviæ. 2. Poloniæ Vistula Borysthenes. 3. Germaniæ Danubius, & Rhenus. 4. Italiæ Tiberis, & Eridanus, sive Padus. 5. Angliæ Tamesis. 6. Galliæ Rhodanus, Sequana, & Ligeris. 7. Hispaniæ Iberus, & Bætis. 8. Lusitaniæ Tagus, & Durius.

5. Qui Europæ montes celebriores?

Præ omnibus commemorandæ sunt Alpes, quæ Italiam à Gallia, & Germania sejungunt: quippe non tantùm montes Pyrenæi, qui Galliam ab Hispania separant; sed Sabaudiæ quoquè, Vallesiæ, Helvetiæ, Rhetiæ, Tyrolis, ditionis Salisburgensis, Carinthiæ, Carniolæ, Stiriæ, &c. montes itèm Carpathii, qui Poloniam ab Hungaria, & Sudeti, sive Gigantei, qui Bohemiam à Silesia disterminant, Alpina sunt brachia.

6. Quid

6. *Quid de Sylvis memorandum?*

Sicut montes, ità & ſylvæ, licèt diverſis appellantur nominibus, ab Alpibus tamen omnes incipiunt, indequè continuo quaſi tractu quaquaverſum ſe propagant. Inter omnes principatum tenet Sylva Hercinia, quæ. 1. Ad Briſgojam, & in ditione Fürſtenbergenſi *Sylva Nigra.* 2 In Palatinatu inferiore *Ottonia.* 3. In Epiſcopatu Bambergenſi *Steiger-Wald* 4. Inter Lohnam, & Sigam fluvios *Weſterwaldia* ſive *Occidentalis.* 5. Francofurtum inter & Abbatiam Fuldenſem *Speshart.* 6. In Principatu Grubenhagenſi, & Anhaltino *Hercinia Hartzwald.* 7. In Thuringia *Thuringica.* 8. In Bohemia *Bohemica* appellatur, &c Hæc Franconiam ab Haſſia, & Thuringia, Bohemiam à Voitlandia, Palatinatu ſuperiore, & Bavaria diſpeſcit, & in Moraviam, totumque ferè Noricum, Hungariam, Tranſylvaniam, Valachiam, Moldaviam, Poloniam, Ruſſiam, Moſcoviam, &c. porrigitur.

7. *Quod milliaribus Europa circumſcribitur?*

Longitudo ejus ſumma à promontorio Sacro Luſitaniæ (Capo S. Vincente) ad Obii uſquè fluminis oſtium milliaria Germanica circiter nongenta; latitudo verò maxima à Tænaro (Capo Matapan) Peloponneſi promontorio ad extremũ uſque Lappiæ Norwegicæ promontorium Boreale, vulgò *Nord-Cap* milliaria ampliùs quingenta complectitur.

8. Quænam inter quatuor orbis partes principatum obtinet?

Europa, quæ licèt magnitudine cæteris longè ſit inferior; bellicæ tamen laudis gloriâ, artium humanitatis, & literarum culturâ, negotiationibus, morum ac vitæ politioris diſciplinâ, aliiſquè prerogativis principem ſibi locum jure vindicat.

9. Quænam præcipuæ Europæ partes?

Novem majores, totidemquè minores.

10. Quænam majores novem?

1. Scandia, ſive Scandinavia peninſula, Norwegiam, & Sueciam complectens, cui Daniã jungimus. 2. Moſcovia, ſive Ruſſia. 3. Polonia. 4. Turcia Europæa. 5. Germania. 6. Britãnia magna, hoc eſt Anglia, & Scotia, adjunctâ Hiberniâ. 7. Italia. 8. Gallia. 9. Hiſpania, cui addimus Luſitaniam.

11. Quæ novem minores Europæ partes?

1. Belgium. 2. Lotharingia. 3. Helvetia. 4. Sabaudia, quæ Galliam inter & Germaniã ſitæ ſunt. 5. Hungaria. 6. Tranſylvania. 7. Valachia. 8. Moldavia. 9. Tartaria minor, quæ Poloniam, & Turciam Europæam interjacent.

12. Quæ alia Europæ diviſio?

Dividi hæc etiam poteſt in regiones continentes, peninſulas, & inſulas.

13. Quæ Peninſulæ?

1. Scandinavia. 2. Cherſoneſus Cimbrica, ubi hodie Jutia, & Sleſvicum. 3. Cherſoneſus Taurica, ſive Tartaria Crimæa. 4. Pelo-

ponnen-

poñesus, sive Morea. Cōtinentes sunt reliquæ regiones, paulò antè memoratæ; è quibus tamē Italia etiam inter peninsulas numerari potest.

14. Quæ Insulæ.

1. In Oceano sunt Anglia, Scotia, Hibernia, Islandia cum minoribus aliquot. 2. In Mari Baltico Seelandia, Finnia, pluresquè aliæ minores. 3. In Mediterraneo Sicilia, Sardinia, Corsica, Candia, sive Creta, Balearis major, sive Majorica, Balearis minor, sive Minorica, &c.

15. Quæ Regiminis forma in Europa?

Triplex 1. *Monarchica*, ubi unus solus rerū potitur. 2. *Aristocratica*, ubi Optimates imperant. 3. *Democratica*, ubi plebs ipsa dominatur, vel saltem ex hac deliguntur populi præsides. Siqui porrò ex triplici hac classe subjectos sibi populos propè ùt mancipia habent, suis duntaxat rationibus commodisquè intenti, ii Tyranni appellantur.

16. Quæ in Europa linguæ usitatæ?

Quatuor matrices, Græca nimirum (cujus tamen usus hodie rarissimus) Latina, Teutonica, & Sclavonica. E *Latina* Italica, Gallica, & Hispanica; è *Germanica*, Suecica; Danica, Belgica, & Anglica; è *Sclavonica*, verò Bohemica, Polonica, Russica, &c. ortum traxêre.

17. Quæ antiqua Europæ divisio?

1. Magna Peninsula Scandinavia Sueciam, & Norwegiam. 2. Sarmatia Europæa Moscoviam, Poloniam & Lithvaniam. 3. Illyricum Dalmatiam, Bosniam, Croatiam, Istriam, Fo-

rum Julium, &c. 4. Scythia Europea Transylvaniam, Valachiam, Moldaviam, & Tartariam minorem. 5. Thracia Romaniam, sive Turciam Europeam. 6. Mœsia Serviam, & Bulgariam. 7. Pannonia Hungariam regionesquè conterminas complectebatur. Germania porrò, Gallia, Italia, Hispania, Britannia, &c. pristinam appellationem etiamnum retinent.

CAPUT VIII.
De novem majoribus Europæ partibus.

Exordium ducimus à Polonia nostra, postea ad Germaniã, indè ad Septentrionẽ digressi, à Peninsulá Scandinavia ad Lusitaniam usque gradum faciemus.

§. I.
POLONIÆ REGNUM.

1. Quæ regiones contermina?

AD Septentrionem Borussia, Curlandia, & Livonia, cum Moscoviæ parte, ad Ortum itidem Moscovia, ad Occidentem Silesia, Marchia Brandeburgica, & Pomerania, ad Austrũ Valachia, Transylvania, & Hungaria.

2. Qui fluvii præcipui?

Vistula Cracoviam, Varsaviam, Thorunium, &c. alluens, infra Dantiscum Mare subit Balticum; Borysthenes verò & Tyras in Pontum Euxinum sese exonerant.

3. Quæ

3. *Quæ cœli affectio locique natura?*

Aër perfrigidus quidem, sed salubris, nisi quod in Lithvaniæ quibusdam locis palustribus crassior sit, & insalubrior. Terra frumento, cera, melle, sale, pice, metallis, pecore, jumentis, feris ac piscibus omnis generis abundant.

4 *Quæ præcipuæ Regni Polonici partes?*

1. Polonia propriè dicta. 2. Magnus Lithvaniæ Ducatus. 3. Borussia regalis sive Polonica, &c.

5. *Quæ regni hujus urbes præcipuæ?*

Cracovia Regni totius, Vilna Lithvaniæ Mætropolis est, Varsavia Regum sedes.

6. *Qui Polonorum genius?*

Sunt fortes, & animosi, atque adversùs Turcas aliosquè Ecclesiæ hostes prorsus intrepidi, equo ùt plurimùm merere soliti, nobilitatis avitæquè libertatis apprimè tenaces, &c.

7. *Quæ regiminis forma?*

Partim Monarchica, partim Aristocratica cum Democratia permista.

8. *Quæ religio?*

Catholica; tolerantur tamen alicubi Lutherani, Calvinistæ, aliiquè Sectarii, quos *Dissidentes* vocant.

Quæ brevissimè Autor Opusculi exposuit, ea fusiùs ex Starovolscio laudato Proponuntur.

SITUS POLONIÆ.

REgnum *Poloniæ*, cum adiacentibus sibi provinciis, extenditur in longum, à tricesimo-

octavo gradu, ad quinquagesimum quartum, ab occasu æstivo, versus ortum hibernum, amplius quam per ducenta quadraginta milliaria Germanica. In latum verò à montibus *Carpathiis*, usque ad mare *Balthicum* seu *Venedicum*, per ducenta plus minus milliaria. Ab occasu cingitur *Marchia Brandeburgensi* & *Pomerania ulteriore* A septentrione *mari Venedico* & *Sarmatico*, cujus adversa littora *Gotthi* atquè *Sueci* tenent. Ab ortu *Moscovia*, & campestribus *Scytharum* solitudinibus. A plaga demũ Australi, *Valachia*, *Hungaria*, atquè *Silesia*.

Regio tota fere plana & aprica est, nisi qua ad fines *Hungariæ* accedit, montana & sylvestris. Quò longius autem inde recedit, eò lenius declivis est, magisquè culta, & meliore gleba. Nisi quod in meditullio minoris Poloniæ *Calvus mons* supereminet, in quò monasterium est *S. Crucis* nomine, lignoque, in quò Salvator noster pependit, celebre: reliqui colles fere in toto Regno sunt potius quam montes. Sylvestris sane fuit superioribus temporibus pleraquè omnis Polonia: sed nunc ubiquè diligenter excolitur, frugum leguminumquè ferax, & pratis abundans. Et quamvis cœli intemperie nimium laborat; pomaria nihilominus non infrequentia & fructuosa passim habet: in quibus pyrorum, malorum, prunorum, persicorum, cerasorum, & nucum bonitas & varietas certat cum Ungaricis & Italicis. Sunt & vites pluribus in locis, quarum uvæ esui quidem non insuaves sunt, prætertim

tim si æstas & autumnus temperiem suam servent: sed vinum inde expressum acerbius, ubi defæcatum est. Nequè negat solum Polonicũ castaneas, mora, cotonia, ficus, amygdala, crocum, oryzam, pepones, melopepones, herbas & flores omnis generis, & alias hortenses Italiæ delicias, palatuumque lenocinia. Nec metalla fossiliaquè desunt, ut suis locis dicetur plumbi, ferri, æris, cupri, argenti & auri. Avium quoque & altilium magnam habet copiam; Itemquè jumentorum omnis generis, & ferarum; cervorum videlicet aprorum, ursorum, luporum, sciurorum, dorcarum, leporũ, onagrorum, bisontium, caprarum, urorum, pantherarum, mardurum, vulpium, rosomacorum, lutrium & castorum Similiter piscium diversorum, quotquot nominari possunt: nam fluviis, lacubus, piscinis atquè stagnis supra modum abundat.

Inter fluvios tamen præcipui sunt *Vistula*, *Donajecius*, *Sanus*, *Nieper*, *Varta Notesſius*, *Duna*, *Nemenus*, *Nester*, *Prutus*, *Bugus*, *Bohus*, *Pripetius*, *Narva*, *Drevantia*, *Beresina*, *Boristhenes*, omnes fere navigabiles. Sed sigillatim, quamlibet provinciam cum suis qualitatibus videamus.

MAIOR POLONIA.

TOta in universum Polonia extenditur in longum per nonaginta milliaria Germanica; incipiens à *Marchia Brandeburgiensi* ab occidente, usquè ad *Vislocam* fluvium; qui è *Carpathiis*

pathiis montibus profluens, *Russiam* à *Polonia* disterminat, & quatuor à *Resovia* milliaribus *Sano* illabitur. Latitudinem verò habet 50. mill. à prædictis montibus *Carpathiis* usquè ad oppidum *Parcoviam*, in confinibus *Lithvaniæ* positum. Dividiturquè in *Majorem & Minorem*. MAIOR versùs occasum est, tota fere plana & fluviis irrigua, nisi quòd *Cujaviæ* nonnulla pars clivosa est, collibusq; molliter & ad fertilitatem commode distincta. Habet à meridie *Silesiam*; *Marchiam* ab occasu & *Pomeraniam ulteriorem*: *Prussiæ* partem & *Masoviam* à septentrione, à quibus *Vistula* disterminatur: ab ortu verò *Minorem Poloniam*, variis, iisq; ignotis terminis divisam, sed quos inter *Pilcza* fluvius præterlabitur. Tota autem hæc *Majoris Poloniæ* amplitudo, in *octo satrapias* dividitur: in *Palatinatum* videlicet *Posnaniensem*, (cui & *Wschovense* territorium adjungitur) *Calissiensem*, *Siradiensem*, *Lanciciensem*, *Brestensem*, *Inovladislaviensem* (& hæ duæ satrapiæ vulgo *Cujavia* dicuntur) *Ravensem* & terram *Vielunensem*.

POLONIA MINOR.

TAm in longum, quàm in latum, quinquaginta fere milliaria Germanica, MINOR POLONIA habet; & in *tres* communissime *satrapias* seu Palatinatus dividitur, *Cracoviensẽ*, *Sandomiriensẽ*. & *Lublinensem*, hoc ipso ordine, quo nunc sunt enumerati, versusq; Aquilonem & ortum æstivum sitos. Et à septentrione quidem *Masovia*

atq;

atquè *Podlachiæ* tractui, ab occidente *Majori Poloniæ*, ab ortu *Russiæ*, à meridie verò *Ungariæ*, & *Silesiæ*, finitima est. Quoquè propiùs accedit ad fines *Ungariæ*, hoc magis montana est & sylvestris: quo longius autem inde recedit, eo lenius declivis est, magisq; culta, & meliore gleba. Tametsi in meditullio quoque *Sandomirtensis* terra, aliqua ex parte leniter montosa, seu verius clivosa apparet: Uno *Calvo monte* excepto, in quo Monasterium Benedictinorum est, S. CRUCIS nomine lignoquè celebre; tum aliud ad radices ejus, duobus milliaribus inde S. CATHARINÆ, FF. Minorum de observantia.

CRACOVIENSIS Palatinatus, præter suos *quatuor districtus* (*Cracoviensem* videlicet, qui *duo territoria* complectitur, *Xiaznense* & *Prossoviense*, *Leloviensem*, *Biecensẽ*, & *Sandecensẽ*, in quos dividitur) etiam *tres Ducatus* in se continet, *Osvecimensem*, *Zatoriensem*, *Severiense*, qui partes sunt *Silesiæ*, & Comitatum *Scepusiensem*, qui est pars *Ungariæ*, *tredecim oppida* continés, inter quæ *Luboulia* precipuũ locũ sibi vindicat, arcé munitissimam, & in ea perpetuas excubias habens; *Podolinecia*, quoquè Collegio Piarum Scholarũ percelebris. Reliqui verò omnes hujus satrapiæ districtus, *tres & nonaginta populationes*, præter pagos & villas continent, templis, Monasteris, & castellis exornatas. Ac præter istas, sunt etiam arces in editioribus locis & ruppibus extructæ, *Melstinum*, *Rabstinum*, *Tencinum*, *Landiscorona*, *Moravica*, *Xiansia*, *Ogrodenecia*, *Lipovecia*;

povecia, *Ociecium*, *Visnice*, *Pilcia*, *Sorstenum*, *Bobrek*, *Spitkovice*, *Soben* & cætera. Sed sunt & Monasteria ad munitionem pariter & commoditatem habitatorum exædificata, & vicis pagisue non longe distantibus frequentata, *Tinecense*, *Mogilense*, *Bielanense*, *Calvariæ*, *Miechoviense*, *Sielecense*, *Visnicense*, *Sciriciense*, *Hebdoviense*, *Alvernense*, *Stanantecense*, *Andreoviense*, *Preroviense*, *Gidlense*, *Mstoviense*, & *Czenstochoviense*.

LITHUANIA.

SYlvestris sane fuit superibus temporibus pleraquè omnis *Lithvania*, sed à *Sigismundi Senioris* temporibus ad hodiernam usque diem, optimorum Regum studio, diuturnam pacem nacta, nunc ubiquè diligenter excolitur, frugum leguminumque ferax, & pratis, hortis, pomariis, abundans: villis pagis, oppidis, castellis, recentiorisq; fabricæ ædificiis, non modò in urbibus, sed etiam in prædiis refertissima: Fluvios complures, & lacus ingentes, sed piscosos passim habet. Extenditurquè à confinio satrapiæ *Lublinensis*, usque ad terminos *Livoniæ*, in longum per nonaginta milliaria Germanica, in latum per quadraginta & amplius; à finibus *Prussiæ* ab occasu, ad *Albæ Russiæ*, (quæ ad magnum Ducatum *Lithvaniæ* spectat) conterminа versus ortum: Et dividitur communissime in *hos tres Palatinatus*, *Vilnensem*, *Trocensem*, & *Bresciansensem*.

RUS-

RUSSIA.

PRout Regi *Poloniæ* amplissima *Russiæ* regio subjicitur, extenditur in longum ab ora *Pocutensi*, ad confinia *Livoniæ*, per ducenta plus minus milliaria; in latum verò à *Polonia Minori* aut *Lithvania*, versus ortum usquè ad vastos *Tartarorum* campos, aut *Moscoviam*, per centū viginti. Dividiturquè in *Russiam albam*, quæ ad Magnum Ducatum *Lithvaniæ* spectat; & in *Russiam rubram*, quæ propriè dicitur *Roxolania*, & ad *Poloniam* pertinet. Nam tertia pars, ultra *Tanaim* & fontes *Borysthenis* posita, dicitur *Russia nigra* ab antiquis, à recentioribus autem vulgo obtinuit, *Moscoviam* appellari; quod totum illud imperium, quaquà latum est, ab urbe & fluvio *Moscua*, dicatur communiter *Moscovia*: quæ olim *Sarmatia Asiatica* vocabatur. Nostra autem *cis Borysthenica Russia*, *Sarmatia Europea*; & *Polonia* ipsa proprie *Vandalia*. Tota hæc in universum regio, frugum, ferarum, pecoris, piscium & mellis copiam infinitam habet; præsertim in *Podolia*, ubi ex dictamno & aliis bene olentibus herbis ac floribus ab apibus colligitur. Nobiles audaces sunt & strenui omnes, quin & agrestes ad bellum promti, loricis, sclopetis, hastis, aliisquè plurimis armis, præcipuè autem cuspide venatorum & pharetrâ utuntur.

RUSSIA RUBRA.

NObilissima hæc provincia, lacte & melle abundans, ab Austro *Ungariam*, *Moldaviam*

& *Bessarabiam*, habet; ab Euro *Scythiæ* deserta, & potentissimum *Moscoviæ* Principem, à septentrione *Albam Russiam*, *Stiro* & *Pripecio* fluminibus disjunctam, ab occasu verò *Minorem Poloniam*, *Visloca* & *Vepro* fluviis quasi notioribus terminis divisa. Complectiturquè in se *septem* amplissimas *Satrapias*, *Russiæ Palatinatum*, inprimis deinde *Podoliæ*, *Volhyniæ*, *Belzæ*, *Braslaviæ*, *Kioviæ*, & terram *Chelmensem*, *Haliciensemquè*.

RUSSIA ALBA.

QUæ Magno Ducatui *Lithvaniæ* adiacet subjacetque, *Russia* vulgo dicitur *Alba*; partim quòd incolæ eum colorem præferant; partim quod nivibus campi cooperti diutius quàm alibi durent, & inspectantibus omnia alba repræsentent, ut etiam in naturam animalium color iste transeat; Siquidem ibi & lupos & ursos, lepores, vulpes aliaquè tam domestica, quā sylvestria animalia passim alba videre est, quæ nihilominus in aliis locis nata alium colorem habere solent. Regio est omnium rerum quæ ad victum spectant feracissima, siliginis, hordei, avenæ, tritici, ciceris, cannabis, lini, mellis, lupuli, ceræ, pecoris, piscium, avium, & ferarum: hæque sunt divitiæ ipsorum, quas partim *Duna* fluvio, in *Livòniam* ad emporium *Rigense* transmittunt, partim *Nemeno*, per *Lithuaniam Regiomontum* in *Prussiam*. Dividitur autem hæc nobilissima provineia, in *sex* maximos *Palatinatus Smolenscensem*, *Polocensem*, *Novogrodensem*, *Vitepscensem*, *Mscislaviensem*, *Minscensem*. PRUS-

PRUSSIA.

PRussia quamvis eodem cum *Polonis* Regno contineatur, peculiare tamen consilium publicum, peculiares leges, peculiaria judicia, comitia, ærarium, ac belli gerendi rationem diversam antiquitus habet. Estquè amplissima regio, plerisquè sinuosis flexibus ubique amœna, & opportunis portibus maris *Balthici* maxime commoda In latitudinem 50. in longitudinem verò circiter sexaginta milliaribus extenditur. Et ab occasu *Pomeraniam*, ab Austro *Masoviam*, *Litvaniam* cum *Samogitia* ab ortu, à septentrione demum mare *Balthicum* seu *Sarmaticum* habet; atque urbium illustrium, oppidorum, artiumquè frequentia, opimis incolarum divitiis, opibusquè ac terræ ipsius ubertate, supra modum claret. Metallorum quidē ferax non est, sed pecoris omnigeni inæstimabili copia, piscationibus, venationibusquè & sylvis fructuosissimis, atque aëris demum temperie, cum amœnitate conjuncta, prædita est. Merces quas è *Polonia*, *Russia*, & *Litvania* accipit, maximo suo commodo trans mare mittit; & vicissim in *Poloniam* importat, quicquid *Europa* universa, & *India* dives gignit, omnia fere per commutationem à transmarinis mercatoribus accipiens. Hinc vulgo simul & nobilitati res ibi lautior, quam in reliquis partibus Regni, vestitusque & habitatio cultior; quod totum prisca frugalitas, non modo conservat, sed etiam indies auget.

Habet autem *Prussia* præcipua flumina *duodecim*, *Vistulam*, qui *Silesiam*, *Poloniam*, *Masoviam*, & *Prussiam* præterlabitur *Nemenum*, ex *Alba Russia*, per *Litvaniam* & partem *Samogitiæ* decurrentem, *Derevantiam*, *Elbingam*, *Veseram*, *Passariam*, *Allam*, *Pregelum*, *Ossam*, *Drebnicam*, *Licam* & *Laviam*. Præterea lacus plurimos, piscibus omnis generis exundantes; in his nominatissimus est *Habus*, ad quindecim milliaria in longitudinem, in latitudinem verò duo milliaria plus minus habens: augusta valde insula *Neringa* à mari disjungitur; ubi succinum sive electrum (*ambram* etiam externi vocant, quàm fluctibus appulsam, ad littora homines nudi obviam euntes, parvis retibus excipiunt & extrahunt; mollem primum, sed mox in àëre durescentem, quæ torno deinde ac scalpro varie conformatur) sicut & in omnibus *Prussiæ* littoribus colligitur. Est & alius lacus aliquanto amplior isto, cognomento *Curoniensis*, sed in *Prussia Ducali*: reliqui omnes fere minores.

Duplex autem est *Prussia*, *Regia* & *Ducalis*: sic dictæ, quod hæc *Ducem Marchionem Brandeburgensem*, Regi *Poloniæ* vectigalem, pro Domino agnoscat; illa, directè Regno *Poloniæ* incorporata, neminem pro principe superiore, nisi Regem ipsum veneretur. Et *Ducalis* sanè minoribus oppidis frequens est admodum, & quidē nec incultis, nec immunitis, quæ ultra *sexaginta* numerantur: habetque metropolim *Regiummontem*, urbem emporio claram, tribusquè oppidis & arce magnifica insignem; longitudinis

gradu

gradu 43. lat. 54. In qua, Academiam quoquè *Albertus* ex *Magistro Ordinis Teutonici* primus *Dux* factus, Anno 1544. erexit: sed quia Hæreticis professoribus regendam commisit, ideo hucusque incognita habetur, nec efflorescit ingeniis. Cives ibi etiam variis Sectis infecti templa *Lutheri* ad huc temporibus Catholicis erepta, suis prædicatoribus gubernanda dederunt. Quare serenissimus rex *Sigismundus III.* cum à *Duce* illo Anno 1621. homagium *Varsaviæ* reciperet, legem imposuit, ut Catholicis liberum religionis exercitium maneret, *Duxquè* ipse templum illis à fundamentis erigeret, & omnibus requisitis ornaret, Clerumquè insuper sufficientissime ditaret. Quòd primo statim anno factum est, ut in possessionem venit; alias enim Ducatu ipso privari debebat, sicut etiam, si subditis suis provocationes ad Regem, in caussis majoribus prohibuisset.

Regia autem *Prussia*, *tribus* satrapiis distincta est, *Culmensi*, *Marieburgensi & Varmiensi*. *Michaloviense* autem territorium est in satrapia *Culmensi*, quæ ad meridiem spectat. *Varmiensis* ad Aquilonem, subjecta Episcopo suo, & sacro Ecclesiæ ejus collegio, Regis *Poloni* majestatē agnoscentibus. Media est *Marieburgensis*, quæ sola fere plana & declivis est. Reliqua *Prussia* pleraquè omnis collibus molliter, & ad fertilitatem amœnitatemque, commode distincta est.

POMERANIA.

Pomeraniæ nomine generaliter id totum vocatur, quicquid à *Vistula* incipiens, usquè in *Cimbricam*, littori maris *Balthici* adjacet, quod post quàm in *Germanicæ* gentis ditionem cessit, cuilibet parti, inter fluvios majores in mare decurrentes sitæ, peculiare nomen, vel ab eventu, vel à loci natura, pro libitu imposuerunt. Propriè autem nunc *Pomerania* dicitur ille tractus, qui inter *Oderam* & *Vistulam* fluvios extenditur ad littus *Balthicum*: cujus partẽ citeriorem Rex *Poloniæ* possidet; ulterior proprium principem habet, ad *Imperium Germanicum* spectantem. Qui tamen nomine olim *Lemburgi* & *Bithoviæ*, Regis *Poloni* beneficiarius fuerat, juraveratque ritu solenni in verba ejus, quemadmodum & *Dux Prussiæ* (sed nunc jam ad coronam *Poloniæ* rediit, & provinciæ *Prussiæ* adscripta est, sub jurisdictione Palatini *Pomeraniæ.*) *Regiæ Pomeraniæ*, quæ iisdem moribus & legibus cum *Prussia* est, nec nisi titulo solo ab illa differt, & fluvio *Vistula* disjungitur, *Gedanum* urbs metropolis est, longitudinis gradu 41. lat: 54. maris *Balthici* emporium celeberrimum, copia & varietate mercimoniorum, partim maritimorum, ex toto occidente & septentrione, partim terrestrium, ex diversis mundi partibus & fluviatilium, maxime *Vistulæ* præterlabentis oppotunitate abundans adeo ut ædificiorum tam privatorum, quã publicorum, pulchritudine, incolarum & ex-

terno-

ternorum multitudine, civium divitiis, propugnaculorum firmitate, machinarumquè & instrumentorum bellicorū numero, cum præcipuis *Europæ* urbibus certare possit. Quæ cum hæretica tota sit, *Officialem* tamē seu *Vicarium* Episcopi patitur, & coram illo omnes hæretici variarum sectarum causas disceptant, præsertim in materia matrimonii. Quamvis enim hæc satrapia proprium Episcopum non habeat; in spiritualibus tamē tota subest Episcopo Vladislaviensi seu *Cujaviæ*, qui se etiam Episcpum *Pomeraniæ* scribit, & in ea non contemnendas possessiones habet? etiam in suburbanis *Gedanensibus*, ubi Templum & Collegium pro erudienda juventute PP. Soc; JESU habent; Dominicani autem, Carmelitæ & Moniales in urbe ipsa, sicut & vicarius Episcopi.

MASOVIA.

IN Meditullio quasi Regni *Poloniæ* sita est *Masovia, quatuor* satrapiis distincta, *Plocensi* nimirum Palatinatu, *Podlachico*, & eo, qui peculiariter *Masoviæ* nomen retinet, atque Terra *Dobrinensi*.

Masovia ipsa, quæ *Episcopum* nullum, *Palatinum* autem *Generalem* habet, atquè *Castellanos septem*, *Cernensem*, *Varsaviensem*, *Visnensem*, *Visegrádensem*, *Zacrocimensem*, *Ciechanoviensem*, & *Livensem*. In spiritualibus, autem, partim subest Episcopo Posnaniensi, partim Plocensi, partim Luceoriensi. Et quia ampla provincia est, ideo in *duodecim territoria* dividitur, in *Cernen-*

se, Visnense, Zembroviense, Varsaviense, Nurense, Vissegrodiense, Zakrocimense, Ciechanoviense, Lomzense, Rozanense, Macoviense & Livense. Præterque prædicta oppida, quæ suorum territorium capita sunt, habet complura alia notabilora multo, ut *Pultoviam*, Episcopi Plocensis residētiam latericiis domibus, & arce in scopulo pulchre exstructa, hortisquè ac pomariis amœnissimis nobilem, quasi in insula *Narvæ* navigabilis fluvii sitam, in qua & *Societatis JEsu* Clerici insigne studium habent, & Collegium Canonicorum Templum magnificum beneque provisum.

SAMOGITIA.

SAtrapiam ea nullam habet, sed *Præfecturas* permultas: summusquè ejus *Toparcha*, vulgo *Capitaneus* locum in Senatu Regni, cum *Episcopo & Castellano*, habet cum præter ipsum, nullius urbis, aut regionis *præfecto*, locum habere in *Senatu* liceat, nisi fuerit aliquâ aliâ dignitate majore ornatus: puta *Cancellarii, Marschalci, Palatini*, aut *Castellani.* Regio hæc satis ampla & fertilis est, sed sylvis tota inumbrata: à septentrione *Livoniæ* contermina, mariquè *Balthico*: ab Occidente *Prussiam Ducalem* in vicinia habet: à meridie & ab ortu *Lithvaniæ* adjacet. Civitates tam Regias, quam nobilium cōplures habet, sed penitus omnes ligneas; præter *Counam*, ad *Crononis* seu *Nemini* littus sitā, collegio *Societatis JEsu*, & Monasteriorum celebritate illustris; in qua *Germani* mercatores,

supe-

superiori ætate lateribus & lapidibus elegantius ædificare cœperunt: nunc reliqui in colæ quoq? eodem studio tenentur, illosquè superare contendunt. Sed turba in humilibus casis habitat, quæ ut plurimum ad lacus, rivos, & flumina sitæ sunt, stramentis aut assereulis intectæ: præter prædia domosquè nobilium, quæ ampliores sunt & cultiores. Terram non ferro sed ligno proscindunt, quæ tamen non est arenosa, sed tenax & fertilis satis. Equos adeo parvos habent, ut vix credibile sit ad tātos labores eos posse sufficere, quibus foris in bello ad trahenda onera, domique in colendis agris utuntur. Episcopum habent *Romanæ* obedientiæ, qui, uti diximus, cum suo *Castellano & Capitaneo* ad *Senatum* Regni pertinet, & Cathedram suam atquè residentiam *Mednicia* tenet.

LIVONIA.

ULtimò, Regno *Poloniæ* accessit *Livonia* seu *Lieflandia*, regio amplissima, siliginisquè & frumenti perdives, pecoribus ac jumentis domesticis omnis generis maxime abundans (quæ omnia deinde fluviis *Duina & Nerva* ad portus maris, atquè inde in *Hollandiam*, *Scotiam & Angliam* transmittit) lacubus fluviisquè piscosis, & sylvis ad venationem idoneis referta: in quibus habet ursos, alces, vulpes, lynces, marturos, castores, & omnis generis animalia, quæ ex *Moscovia* veniunt; Siquidem eam ab oriente contiguam sibi habet, & *Nerva* tantum flu-

viô ab illa ſeparatur. A ſeptentrione cum *Sueciæ* regno & *Finlandiæ* Ducatu, per maris *Balthici* ſinum viciniam gerit: ab occidente nonnihil *Pruſſiæ* adhæret. A meridie verò *Samogitiæ & Lithvaniæ* jungitur. Extenditurquè in longitudinem nonaginta milliaribus Germanicis, in latitudinem verò quinquaginta. Et dividitur in *octo territoria, Leitlandiam* videlicet, *Vikelandiam, Curlandiam, Semigaliam, Eſtlandiā, Virlandiam, Hariam, Gervandiamquè:* quæ ſingula nunc bellis per tot annos ſævientibus cum *Sueco* atrociſſime vaſtata ſunt, & à diverſis principibus poſſidentur, hoc eſt à *Moſco, Sueco, Dano*, & Rege *Poloniæ*, qui præcipuas ibi arces & civitates poſſidet: habetquè in ea *ſeptem Senatores* ad Conſilium regni generale pertinentes, puta *Palatinum, Caſtellanum, & Epiſcopum Vendenſem, Palatinum & Caſtellanum Parnavienſem, & Palatinum* atquè *Caſtellanum Derpatenſem*, ac præterea vaſallum non contemnendum, Ducem *Curlandiæ & Semigaliæ. Riga* totius Provinciæ metropolis, quàm fluvius *Duina* ampliſſimus, una cum arce alluit: urbs ìpſa muro firmiſſimo, propugnaculiſquè & turribus denſis undiquè munita; item, vallo inexcuſſo, tribus ordinibus tormentorum apto, foſſisquè duabus ex utraquè parte circumducta, & ſtipitibus acutis circumſepta: Inſtrumentiſquè inſuper bellicis, ac tormentis æneis, & commeatu copioſo, tum militibus ſtipendiariis, pacis & belli tempore bene proviſa. Magnum in ea eſt & celeberimum emporium: & quā-

vis

vis duobus milliaribus distet à mari, naves tamen omnigenæ, facillime de mari sub ipsa urbis mœnia deveniunt & redeunt Ubi verò fluvius mari illabitur, & arx *Dunamunda* inexpugnabilis, natura opportunitatequē loci, duobus à *Riga* milliaribus. In ea omnes naves ex ultra marinis regionibus venientes, merces suas indicare, teloniaque persolvere coguntur: iterumquè excutiuntur in *Blokaus*, munitione sita medio loco inter *Rigam* & *Dunamundam*. Hæc igitur tam dives atquè potens urbs, diversas hœresium Sectas in se continens, moleste ferebat valde, quod piissimus Rex *Societatis JEsu* Clericos illis dedisset, & Collegium pro instituenda juventute in urbe fieri jussisset. Similiter quoquè *Pernaviæ*, *Derpati* & *Vendæ*. Quare metuentes sibi, ne cura horum patrum, hæresis ipsorum exstirparetur, tempore quò nos cum *Turca* bello gravissimo in *Valachia*, occupati fuimus, concitatis circumvicinis urbibus ad rebellionem, *Suecum* ad se cum exercitu evocarunt, & ut fautorem ac promotorem suæ religionis portis apertis admiserūt; unde nobis postea bellum cum ipso difficillimum, non in *Livonia* modò, verum etiam in *Prussia*, simili scelere hæreticis urbibus eum ad se evocantibus per annos aliquot duravit.

INGENIA POLONORUM.

INgenia *Polonorum* sunt aperta & candida, utquè *Joannes Boterus*, in suis *Relationibus* inquit, falli, quā fallere magis apta, minimequè

proterua aut pertinacia, sed tractabilia & placida: unde imprimis exemplis commoventur. Sunt autem *Principibus & Magistratibus* suis satis morigeri æque omnium provinciarum populi, & ad comitatem, civilitatem, benignitatem, & hospitalitatem prompti, ita, ut ignotos & externos non modo libenter suscipiant hospitio, sed etiam invitent, & omni officio prosequantur: Et non solum ad convictum atquè familiaritatem quorum libet faciles, verũ etiam ad mores & imitationem eorum, cum quibus vivunt, externorum præsertim, flexibiles. Teneram, ætatulam litteris addiscendis impendunt, ut *vernacula & Latina* lingua legere & scribere sciant: unde ne in medio quidem *Latio* tam multos reperias, cum quibus latine loqui possis, & ubi tam in *Cancellariá* Principis, quam in curiis *Parlamentorum*, inferiorumquè omnium judicum subselliis causas decisas & munimenta lingua Latina descripta videas. Adultiores, si plebeii sunt, agrorum cultivationi, opifico, aut mercaturæ sese addicunt: nobiles verò, militiæ, sacerdotio, & ministeriis opulentiorum. Utriquè autem libenter peregrinantur, & earum gentium linguas ad quas perveniunt, cupide & facile discunt. Sunt enim docilia hominum ingenia, & valent quocunque intenduntur: sed tamen alienis inventis perdiscendis ea magis accomodant, quam ut novi aliquid ipsi excogitent, & excellere magnopere ulla re studeant. Nihilominus non defuere nobis insignes *Mathematici*,

thematici, *Astrologi*, *Dialectici*, *Oratores*, *Pöetæ*, *Philosophi*; tum *Medici*, *Jurisconsulti* atquè *Theologi*, qui & Rempublicam & Ecclesiam, ingenio suo atquè scriptis illustrarunt. Ac supersunt etiamnum clara patriæ suæ lumina, quorum monumenta quanquam nondum in lucē prodierunt, laude tamen quam merentur non carebunt.

In opificiis attamen nostrates minus elaborant, sed externis plerisquè opificibus antiquitus usi sunt, & utuntur etiam nunc non paucis.

Rem porro familiarem diligentius curare, non ita pridem occœpimus, idque ab extraneis, passim quæstus causa ad nos concurrentibus, concitati; unde velut invidia quadam, parandis divitiis & avaritiæ totos jam nos ita dedimus, ut quod olim *Senatoris* filiæ *centum marcarum* dos fuerat, nunc simplicis alicujus nobilis filiæ (quinimo & mercatoris jam) *centum millium* florenorum dos esse solet.

Et non modo præstantiores genere, exoticis pannis & pellibus utuntur, verum etiam inferiores & plebeii serico, purpura, & auro vestiuntur: passimquè jam equos argento exornari, in vasis argenteis comedere, argento altaria etiam in villis & pagis onerare, argentoquè, auro, margaritis & gemmis vestiri mos inolevit, nec restat aliud nisi ut aurum & argentum comedamus; Cum majores nostri satis haberent, si ex agris & prædiis suis honeste cum familia viverent, non luxum exteruorum aut splendorem consectarentur: Unde litium

nunc

nunc origo & civium aſſiduæ diſcordiæ. Nec rei militaris tanta cura, quanta ſuperioribus ſeculis exſtitit, cum quiſquè privatum commodum ſectetur, & cupiditate ductus lucrum non gloriam aut famam bonam quærat. Exſtitere tamen ſemper, & etiam noſtra hac ætate, multi virtute bellica præſtantes viri (de quibus ſigillatim, prout & de viris eruditis, ſcripſimus) ut *Moſchoviticis, Livonicis, Tartaricis, Turcicisque* expeditionibus, atq; hoc ultimo bello *Pruſſico*, videre licuit. Nec emarcuit vulgo in *Polonis* vigor ille animorum, laudisquè bellicæ ſtudium, ſi modo virtuti ſua præmia non deeſsent.

NOBILITAS
PRÆROGATIVA.

POpulus *Polonus* in equeſtrem ordinem ſive Nobilitatem, atquè plebem diſtinguitur primo; deinde in Eccleſiaſticum & ſecularem ſtatum. Nobilitas ad regimen atquè defenſionē patriæ ſegregata, plebs ad agriculturam, mercaturam, & opificia: ex utriſq; autem ad colendum DEUM ſacerdotes fiunt. Nobiles antiquitus vocabuntur milites, nunc communiſſime dicuntur Equites, ab equeſtri militia, cui ſunt obnoxii. Habentquè multas & magnas prærogativas, quæ partim *Regum* & principum munificentia firmatæ ſunt, partim moribus & inſtitutis invaluere. Cenſenturquè ii tantum nobilies eſſe, quorum majores virtutis ergo in eum ordinem allecti, gentilitio

ſigno

signo donati sunt: aut qui nunc ipsi hoc meruere virtute sua, & publico Ordinum Regni consensu, militiæ à principe sunt adscripti. Præstabilius tamen habetur, nobilem natum esse, quam factum. Nasci autem patre simul & matre nobilibus oportet, legitimo conjunctis matrimonio; quia nothi nobilibus quamvis & illustribus orti, non censentur in familiis, neq; nobilitatis prærogativis fruuntur. Porro amittitur nobilitas his duobus modis, Principis decreto nimirum, ob admissum dedecus, & atrox aliquod facinus, & sordidi quæstus cupiditate; si quis videlicet desertis militiæ & agriculturæ studiis, mercaturam amplectatur, aut cauponationem artemve aliquam mechanicam exerceat. Est autem pari dignatione omnis Polonica nobilitas: nec ullum patritiorum, Comitumque, aut Ducum discrimen; omnes jure æquali & libertate gaudent: omnes una simul *Regem* sibi eligunt, leges in Comitiis per suos *Tribunos* santiunt, bella vicinis indicunt, fœdera cum illis statuunt, tributa imponunt, cudendæ pecuniæ modum præscribunt, & omnē penitus Reipub: administrationem in manibus ipsi habent. *Rex* tantum cùm *Senatu* judiciis & deliberationibus præsidet, & quæ illi concluserint moderatur, & sua authoritate pondus addit, nomenquè tabulis & titulum Regium præscribit. Item, honores & beneficia distribuit, magistratus creat, & bonos præmiis pro libitu, malos verò pœnis, nonnisi cum scitu omnium Ordinum regni afficit; ne forte, si ipse vitæ

&

& necis jura teneret, ad tyrranidem prolaberetur. Unde neminem è nobilitate captivare potest, etiam in crimine perduellionis, nisi jure convictum: nec captum capite plecti, nisi sententiis *Senatorum* rogatis; qui itidem sunt ex nobilitate delecti, & paribus prærogativis cũ illis vivunt. Quare multos ex humili loco ac tenui fortuna videbis, non modo ad mediocres, verùm etiam ad summos nonnunquam honores, amplissimasquè facultates & opes, *Regum* beneficentia, ob virtutem provectos, paucos autem ob scelerum atrocitatem ab illis punitos: quod à nobilitate maxima semper honestatis ratio habeatur, etsi in summa paupertate fraudem facere, promissum fallere, pejerare, mentiri, probrosum & infame est: & si quid ejuscemodi in probri loco cuiquàm obiiciatur, præsertim ab ejusdem ordinis viro, non tam legibus & magistratuum judicio, quã ferro manuque vindicatur. Cum autem *Rex* causas & actiones nobilium, per appellationes ad judicium suum devolutas, expedire ob occupationes, quæ illi semper maximæ, non usquequaquè potuisset, consultum illi esse volentes justitiæ & rebus suis, eam judiciorum formam, non ita pridem adinvenerunt, quæ alibi *Parlamentorum* est, apud nos *Tribunal* appellatur: quo singulis annis, ex singulis provinciis, omnium consensu viri è nobilitate præcipua eliguntur, & ad loca jam perpetuo destinata mittuntur, ut causarum differentias secundum leges & statuta decidant. Quod cum

sit

fit ultimæ instantiæ, provocatio ab eo non datur, nisi ex paritate sententiarum causa aliqua remittatur ad Comitia: *Regi & Senatui* discutienda atque determinanda: Cum extra Comitia, *Rex* fisci tantum causas cognoscere potest, aut differentias inter tenutarios in bonis suis regalibus: tum quoquè civitatum, oppidorumquè Regni controversias, quæ jure *Saxonico* utuntur. Quod si *Rex* quandoquè ab officio suo deflecteret, & vel in judiciis, vel in aliis rebus ac modis, publicas libertates suorum opprimere āspiraret, authoritate *Senatoria*, qui ad hoc attentandum juramento sunt obligati, & per vices in Regia manere tenentur, facile prohibetur: sæpiusquè illi acerrime sententias dicunt, cum de Repub: deliberant, & *Regem* imprudentius regnantem objurgant, atque sic uno consensu sanctissima majorum instituta & communis patriæ charissimas leges, ad extremum vitæ defendunt.

LEGES & STATUTA.

LEges olim Poloni scriptas nullas habuere, sed ab origine imperii, usque ad *Casimiri Magni* tempora, jus omne in Principiis arbitrio erat Licetq; ante ejus tempora, & Christiani jam per longam ætatem fuissent, & literarum scientias optime callerent, ut passim in *Senatu & Magistratibus* tam sæcularibus quam Spiritualibus reperiuntur, Doctores legum & artium magistri, prout in veteribus monumentis cuiquè videre licet: Nusquàm tamen lex aliqua

aut

aut statutum Principis scripto promulgabatur, sed moribus tantum & consuetudinibus antiquis regnum administrabatur: lites verò & causæ privatorum, arbitrio bonorum virorum determinabantur, qui Principis jussu, provinciarum judices erant. *Casimirus* itaquè *Tertius*, ob prudentem Regni administrationem, *Magnus* cognominatus, primus ipse & nobilibus leges certas scriptas dedit: & urbicæ plebi jura à vicinis *Saxonibus* accipere ex facili permisit, quod assiduis supplicationibus *Germanorum*, qui passim tum in *Poloniam* habitatum lucri causa veniebant sollicitaretur, ut similem patriæ suæ urbium administrationem haberent, & inter *Sarmatas* jurium ignaros, *Consulum & Advocatorum* honore, advenæ eminerent. Atquè hinc mos invaluit, ut omnes *Poloniæ* civitates, in hodiernum jure *Saxonico* (quod vulgo *Magdeburgense* vocatur, quia ex illa metropoli tum *Saxoniæ* urbe fuit allatum) tum *plebiscitis* quælibet propriis, & *Constitutionibus Regiis*, utantur. Nobiles autem, tam ad regimen politicum, quam ad privatorum causas determinandas, *jus peculiare* suum habent: partim à *Regibus* superioribus, qui post *Casimirum Magnum* usquè ad ætatem *Sigismundi Augusti* inclusive regnarunt, vigore legis traditum; quòd volumine singulari à viris doctis complexum, *Statum Regni* vocatur: partim quod recentioribus & nostris jam temporibus, ipsimet sibi in Comitiis publicis, approbantibus tamen *Regibus* cum *Senatu*, conscripserant, & vocantur

Con-

Constitutiones. Quæ pro rei & temporis exigentia, sæpius immutantur, abrogantur, aut reassumuntur, omnes ex æquo provincias regni obligando, licet nonnullæ jura sua pragmatica habeant; præsertim *Litbvania & Volhynia*, quæ in decisionibus causarum propria statuta sua observant: tum *Prussia* quoq;, *Ducalis* juxta ac *Regia*, quæ omnis fermè *jure municipali* utitur, quod vulgo *Culmense* vocatur; tribus civitatibus exceptis, *Elbinga*, *Brunsberga & Frauburgo*, quæ *jus Lubecense* amplexæ sunt.

REGIMEN
POLITICUM.

POloniæ regimen est compositum de *tribus* primis & simplicibus Rerumpub: formis, quæ vel *unius*, vel *paucorum* imperio, vel *multorum* omniumve quadam æquabilitate juris continetur. Habemus siquidem *Regem*, non successione, sed electione creatum, qui est absolutus executor legum in Comitiis factarum. Habemus *Senatum*, è præcipua nobilitate selectum & ad custodiam earundem legum deputatum. Habemus *Municipales Nuncios* liberis unius cujusquè provinciæ suffragiis electos, & ad statuendas in Comitiis leges, velut *Tribunos* aliquos designatos, qui & *Regis* potentiam, & *Senatus* nimiam authoritatem restringunt.

Et sic unanimi omnium studio, certis sane iisquè angustis finibus, regia potestas, in sacrum & equestrem ordinem, & utriquè subie-

ctos homines, atquè bona, circumscripta est. Ac in sacerdotes quidem, jam inde ab initio susceptæ religionis Christianæ, *Rex* nihil prorsus juris habet. De equitis verò capite & fama, non nisi in comitiis cum *Senatu*, judicat: certis aliquot causis exceptis. *Senatu* verò & *Tribunib:* inconsultis, nequè bellum cuiquam facit, uti supra, diximus, neq; fœdus publice cum quoquàm icit, neque tributa, vectigalia ac telonia nova instituit, neq; leges novas scribit, aut monetam signat, neque alienat quicquam de bonis regni, neque transcribit quemquam in ordinem equestrem, neque rem ullam majorem ad Rempub: pertinentem statuit aut facit. Bene autem ipse *Episcopos & Abbates* nominat, *Palatinos, & Castellanos, Marschalcos, Cancellarios, Thesaurarios, Ducesquè* militiæ creat, reditus coronæ dispensat, & præfecturas distribuit, Comitia indicit, magistratusq; omnes & judices eligit. Deniquè universos Reipub: honores, solus prout illi placet & lubet confert: habetquè in manu omnes modos remunerandi, beneficioquè afficiendi quoscũquè voluerit.

RELIGIO.

CHristianam religionem *Polona* gens, abjecto semel impio dæmonum cultu, *septingenti* circiter jam annis constanter retinet, religioseq; colit, hæreticarum novationum insolens & impatiens, avorum nostrorum ætate, quan-

do

do *Hussus* & *Viclesus* virus suum in *Boemia* diffundebant. Sed postquàm *Lutherus*, cum aliis suæ farinæ hominibus, patrum nostrum memoria, per totam *Germaniam* zizania dissemi-navisset, quæ nobis vicina est, & commercia fere quotidiana nobiscum habet; prætextu seu verius abusu libertatis, nescio quæ non pestes *Poloniam* invaserant, infecerantquè mentes hominum nostrorum, ut per annos complures diversi diversa de religione sentirent, & quisquè se judicem & interpretem scripturarum putaret. Sed nunc iterum DEO bono favente, in toto Regno *Poloniæ* religio Catholica præcipua est: nec in *Senatum* admitti, aut ad minora subsellia vocari quisquam potest, nisi Romanæ professionis. Et majores nostri, tantæ pietatis statim à recepta fide fuerunt, ut Ecclesiarũ Antistites in *Senatu* locũ, eumq́; primũ habere voluerint, ut omnibus consiliis adhibiti præsentes, diligenter pro suo munere animadverterent, ne quid in legibus, aut moribus populi contra Ecclesiæ sancita peccaretur. Eandemquè ob causam etiamnum *Tribunaliciis* judiciis seu *parlamentis*, minoris Ordinis mystas, è singulis Cathedralium Capitulorũ Collegiis, piissimi Reges interesse jusserunt, sanctioribusque curis Regni & scripturis, prisco more, vel maxime tum, cùm pertinacissimi hæretici, Antistites è *Senatu* eiicere conarentur, cùm maxima potestate præfecerunt, ita, ut & *Cancellarii* & *Pro-Cancellarii* munus, alter-

natis vicibùs penes *Episcopos* maneret. *Majorquè Secretarius* Regni semper ex *Ecclesiasticis* esset; frustra reclamantibus adversariis fidei, qui sub extremam ætatem *Sigismundi Augusti* Regis sapientissimi, & potissimum interregnorum tempore nimium invaluerant: Cæterum diligenti vigilantia sanctissimorum Præsulum, sapientiumq; Regum (studio maximè verò pietate Divi *Sigismundi III.*) vix non omnes jam eradicati fuerunt. Verum *Græcanici* ritus homines, in *Russia & Lithvania*, passim legibus antiquis tollerantur, sicut & *Armeni:* partim Pōtifici Romano per obedientiam subjecti, partim non; qui Episcopos suos, & complures Abbates habent: & ritibus atquè institutis Ecclesiasticis magis, quam dogmatibus religionis à nobis dissentiunt. Sunt quoquè & *Hebræi* passim in toto regno, & *Scythæ Mahometani* in *Lithvania & Volhynia*, qui suos quoq; ritus & superstitiones habent; sed qui neminem à fide Catholica avocant, aut malo suo exemplo inficiunt, ut assolent Hæretici. Fides igitur Catholica in toto Regno præcipua habetur, magnusquè ut par est, omnibus sacerdotibus honor habetur, solo sacerdotii nomine: & omnes Romanum Pontificem, ut summæ sedis Episcopum, ut omnium Episcoporum patrem, ut universalis Ecclesiæ caput, ut Apostolicum reverenter agnoscunt.

§. II.

§. II.

De mappa Geographica Imperii Germanici.

11. Quis hujus situs? qui termini?

Meditullium ferme Europæ tenet, atque ad Septentrionem Mari Germanico, & Baltico: ad ortum Hungariâ, & Poloniâ: ad Austrum Italiâ, & Helvetiâ: ad occasum Galliâ, & Belgio terminatur.

2. Quæ Germaniæ magnitudo?

Ab occasu ortum versùs ad ducenta; à septentrione meridiem versûs ad centum quinquaginta; toto verò ambitu suo ad sexcenta milliaria Germanica complecti dicitur.

3. Qui præcipui Germaniæ fluvii?

Hi quatuor; Danubius, Rhenus, Albis, & Odera, sive Viadrus. 1. Danubius omnium Europæ maximus, oritur in arce Doneschingēsi Fürstenbergicæ ditionis, indeq; Ulmam (ubi Ilerâ amne auctus lintrium patiens est) Dilingam, Donawerdam, Neoburgum, Ingolstadium, Ratisbonam, Straubingam, Passavium, Lincium, Viennam, &c. præterfluens, ampliùs sexaginta fluviis celebrioribus receptis, in Pontum Euxinum se exonerat. 2. Rhenus in monte Adula sive S. Gothardi binis fontibus, quorum Borealior *Rhenus anterior*. Australior *Rhenus posterior* nuncupatur, scaturiens, perq; lacum Acronium, qui & *Constantiensis, Brigantinus, & Podamicus* appellatur, suum prose-

quens curſum, Scaphuſiam, à qua haud procul abſunt cataractæ Rheni majores, & Lauffenburgum, ubi cataractæ minores, Baſileam, Briſacum, Argentoratum, Spiram, Wormatiã, Moguntiam, Coloniam, &c. præterlabitur, donec in Belgio inalia atquè alia diviſus cornua inter arenarum tandem cumulos abſorbetur. 3. Albis in Bohemiæ, & Sileſiæ limitibus naſcens, Dreſdam, Miſenam, Wittembergam, Magdeburgum, & Hamburgum præterfluit, ac demum vaſtiſſimo Oſtio in Oceanum Germanicum ſe effundit. 4. Odera in Sileſiæ, & Moraviæ confinibus ortus Sileſiam, & Marchiam Brandeburgicam rigat, inq́; Pomerania citeriore in aquarum ſinum, ſive lacum diffuſus, tribus Oſtiis mari miſcetur Baltico.

4. Quæ porrò terræ indoles?

Frumento, vino, paſcuis, pecoribus, feris, leguminibus, arborum fructibus omnis generis: metallis itèm & mineralibus, rebuſquè cæteris ad vitam non commodè tantùm, ſed delicatè quoq́; ducendam abundat.

5. Qui Germanorum mores?

Ad artes, & ſcientias omnes apprimè ſunt idonei, utpote ad quas nec ingenìum ipſis, nec induſtria deeſt. Typographiam, Chalcographiam, pulverem nitratum, bombardas, aliaquè plurima Germani invenêre. Fortitudine porrò ac virtute bellica ità ſemper preſtabant, ut idcirco Germani, quaſi *prorſus viri*, & Allemanni, *omnes viri* fuerint cognominati. Admirationi olim omnibus erat adoleſcentum con-

tinentia,

tinentia, conjugatorum fides thori inviolabilis, candor, fidelitas, sinceritasq; summa, & immota præcipuè in Orthodoxa Religione constantia. Sed fidem propè superat Germanorum in fundandis dotandisq; Templis, Monasteriis, Sacerdotiis; Xenodochiis, aliisq; pietatis monumentis liberalitas, & munificentia, quàm vel saxa ipsa hodieq; loquuntur. At verò laudes has plurimùm obscuravit cùm luctuosissima illa tot millium Germanorum ab avita fide, religioneq; Orthodoxa defectio; tum inconsultū prorsus peregrinas uti vestes, ità & mores imitandi studium. Unde aliarum nationum simii haud injuriâ appellari solent, qui utinam earundem potiùs virtutes, ac prærogativas, quàm vitia, & abusus æmulari studerent.

6. *Quæ in Imperio Germanico regiminis forma?*

Monarchia, Aristocratiæ permixta.

7. *Quæ ibidem Religio?*

Fuit hæc inter præcipua inclytæ Germaniæ decora, quòd jam indè à tempore illo, ex quo nomen dare cœpit Religioni Catholicæ, constantiâ verè Germaniâ in eadem semper permanseris immota, *fidei ac labii unius*, quo ad Lutherus impia novarum rerum molitione confusionem plùs quàm Babylonicam, & chaos horrendum invexit. Unde factum, ut in luctuosissima alia rerum omnium conversione, ac perturbatione secta queque Lutherana, & Calviniana pluribus in locis Religionem Catholicam antiquissima sua statione, quàm per tot sæcula tenuit, dejecerit.

8. *Qui Ordines, Statusque Imperii Romano-Germanici?*

1. Imperator tanquam Caput. 2. Electores Sacri & Profani. 3. Archiepiscopi, & Episcopi. 4. Ordinum Magistri. 5. Duces ac Principes laici. 6. Principes Abbates, & Præpositi. 7. Abbates, & Antistites non Principes. 8. Imperii Comites. 9. Equites, & Nobiles. 10. Urbes Imperiales.

9. *Quæ Imperii Germanici divisio?*

Hoc Maximilianus I. An: 1512. divisit in decem, ùt vocant, *Circulos*, quorum tres: Austriacus nempe, Bavaricus, & Suevicus Danubio; tres: Rhenanus nimirum Superior, & Inferior, ac Westphalicus Rheno; tres itèm: Franconicus, Saxoniæ Superior, & Inferior Mœno, Albi, & Oderâ fermè circumscribuntur. Circulum Burgundicum, qui Burgundiæ antehac Comitatum, à Gallis postea occupatum, & Belgii Provincias tum Batavorum defectione, tum armis Gallicis ab Imperio magnam partem avulsas, complectebatur, silentio prætermittimus. Circuli hujus Director erat Hispaniæ Rex.

§ III.

De magna Peninsula Scandia, sive Scandinavia.

Quæ hæc Europæ pars?

Extrema Septentrionem versùs, Sueciam, & Norwegiam complectens. Nos Daniam quoquè

què adjungimus, utpote conterminam, & eidem, cui Norwegia, Domino subjectam.

SUECIA.

1. *Qui Sueciæ limites?*

Ad Septentrionem Lappiâ Norwegicâ, ad Ortum Moscoviâ, ad Austrum Mari Baltico, & Curlandiâ, ad Occasum Norwegiâ clauditur.

2. *Quæ aquæ?*

Mare Balticum, sinusq́ Bothnicus, & Finnicus, cum multis lacubus locisq́; paludosis.

3. *Quæ aura?*

Perfrigida; attamen, in parte præsertim Australi, ubi pauciores sunt paludes, pura, oppidoquè salubris, itâ ut non rarò incolæ vitã ultra centum annos producant. Pars porrò Septentrionalior ob crebras paludes insalubris est.

4. *Quæ soli fertilitas?*

Id de Europa universa generatim dicendum, regiones Boreales eò minùs esse frugiferas, quò propiùs ad Polum accedunt; contrà quò longiùs indè recedunt, eò esse fertiliores. Superior igitur Sueciæ tractus cùm ob frigoris inclementiam, tum ob frequentes paludes sterilis admodum est. Australior verò, non obstante sex mensium peracri hyeme, tritico, pascuis, sylvis, cervis, alcibus, mustelis alpinis, &c. abundat. Nec usquam æris venas oppulentiores reperias.

5. *Quæ præcipuæ Sueciæ partes?*

1. Gothia. 2. Suecia propriè dicta. 3. Lap-

pia Suecia. 4. Finnia. Ingria porrò, & Livonia ditionis hodie sunt Moscovicæ.

6. Quæ Regni Metropolis?

Holmia, quæ multis è Mari prominentibus scopulis cingitur.

7. Qui Suecorum mores?

Sunt frigoris, Indiæ, laboris patientes, robusti, bellicosi; imò & truculenti. In quod maximo suo damno experta est Germania nostra, centum abhinc annis, quando in patriæ, Religionisquè Orthodoxæ excidium Sueci, à Germanis heterodoxis evocati, immanitate plùs quàm barbara sæviêre in Catholicos

8. Quæ regiminis forma in Suecia?

Olim nihil gravioris momenti licebat Regi suscipere, quin priùs quatuor regni ordines, nempe Ecclesiasticorum, Nobilium, Civium, & Rusticorum in consilium, adhiberet, quoad anno 1680. Carolo XI. suprema ab iisdem potestas est concessa; quâ tamen à Caroli XII. obitu Ultica Eleonora, Regis defuncti soror, cum Friderico Hasso. Casselano, thori regniquè consorte, se denuo abdicavit.

9. Quæ ibidem Religio?

Lutheri ubîquè doctrina, velut Evangelium, recepta est.

NORVEGIA.

1. Qui regni hujus termini?

Ad Septentrionem, & Occidentem Oceanus Germanicus, ad Meridiem sinus Scagensis, seu Danicus, ad Ortum perpetuus montis tractus, quò à Suecia sejungitur.

2.

2. *Quæ aquæ?*

Occidentem versùs in Oceano Germanico eſt vortex ſive Euripus omnium maximus (vulgò *Mál-Strom*) qui naves oneraria, & vicina quæquè abſorbet.

3. *Quæ terræ indoles?*

Regio hæc ob deſetta, & inhoſpita teſqua, horridaq; montium altiſſimorum juga partem potiſſimam aſpera eſt, & inculta; frugum tamen ſat ferax, ubi ſolùm culturæ patiens eſt. Arbores ibi prægrandes, malis navibuſq; fabricandis aptiſſimæ; æris itèm, magnetis, picis, pellium, ac piſcium, aſellorum præcipuè marinorum, qui in vicino Mari capiuntur, magna copia.

4. *Quæ Norvegiæ partes?*

Sex complectitur Provincias. 1. Bahuſiam, quæ Suecorum eſt. 2. Aggerhuſiam. 3. Bergenſem, ubi Berga Metropolis, Regni Præfecti ſedes. 4. Stavangriam. 5. Nidroſiam. 6. Wardhuſiam.

5. *Qui Norvegorum mores?*

Gens eſt rudis; in arte tamen fabrili probè exercitata, algoris, inediæ, ac laboris tolerans, piſcatuquè & venatione ùt plurimùm victitans.

6. *Quæ eorundem religio?*

Et hi Lutheri placita, tanquam dogmata Evangelica, amplectuntur.

7. *Qui, qualeſquè Lappones?*

Hi triplicis ſunt generis. 1. Qui ad Boream ſunt remotiſſimi, Daniæ Regi parent. 2. Qui

ad

ad Ortum habitant, sub Moscorum sunt imperio. 3. Reliqui, iiquè potiores sinum Bothnicum versùs, Sueciæ Regi subsunt: genus hominum barbarum, sylvestre, superstitiosum, ac veneficiis infame, qui ventos navigaturis vendere dicuntur. Equorum loco rangiferos, cervis haud multùm absimiles, vehiculis jungunt, seu trahis, quibus brevissimo temporis spatio maxima conficiunt itinera.

DANIA.

1. Quæ Règni hujus confinia?

Ad Septentrionem, & Occidentem Mare Germanicum, ad Orientem sinus Scagensis, & Mare Balticum, ad Austrum Holsatia.

2. Quæ aquæ?

Præ cæteris memorandus sinus Scagnensis (aliis Codanus, aliis Danicus, Juriam inter & Sueciam ac Daniæ insulas) ex quo triplex in Mare Balticum transitus, nempe 1. per fretum Balticum minus Jutiam inter & Finniam. 2. per fretum Balticum majus Fioniam inter & Seelandiam 3. per fretum Sundicum (inter Helsingam Scaniæ, & Croneburgum Seelandiæ urbem) tam angustum, ut tormentis utrinquè incessi possint navigia, quæ hic vela demittere, & constitutum à Daniæ Rege portorium pendere coguntur.

3. Quod cæli solique ingenium?

Aura perfrigida est; terra frumento, pascuis, equis ferisquè abundat,

4.

4. Quæ Daniæ Provinciæ?

1. Jutia peninſula, olim Cimbrica Cherſoneſus. 2. Seelandia, & Finnia Inſulæ majores, cum multis aliis minoribus.

5. Quæ Regni Metropolis?

Hafnia in inſula Seelandia, ubi portus inſignis.

6. Qui Danorum mores?

Navigationibus etiam remotis jam olim aſſueti, mercimoniis præcipuè dant operam, ad ſcientias æquè atq; arma tractanda idonei.

7. Quod Regimen?

Monarchicum.

8. Quæ Religio?

Verâ Evangelii doctrinâ repudiatâ, Luthero adhæsêre, non paucis tamen Catholicorum cæremoniis retentis.

§. IV.

MOSCOVIA.

1. Qui Moſcoviæ fines?

Ad Septentrionem Mare habet glaciale, ad Occidentem Lappiam Norvegicam, Poloniam, & Sueciam, ad Auſtrum Tartariam minorem, Circaſſiam, Mare nigrum, & Caſpium, ad Orientem Tartariam majorem, ſive Aſiaticam.

2. Quæ aquæ?

Fluvii Volga, Obius, Tanais, Dvina, &c. Lacus Ladoga longus 36. latus 20. milliaria Germanica, & Lacus Onega, qui longitudine 50. latitudine 18. milliaria complecti dicitur.

3. Quæ

3. Quæ terræ indoles?

Regio hæc ſpatiis ingentibus diffuſa in mediterraneis ferè plana eſt; ad oras verò maritimas in montes aſſurgit altiſſimo, plena paſſim ſylvis, lacubus, & majoribus fluminibus, quorum aquæ ingenti labore ſumptuq; at non minore operæ pretio compendioq; per factitios alveos ſive *Canales* jungi nuper, committiquè cœpêre, ut indè in Maræ Balticum, & Caſpium, Pontumquè Euxinum navibus liber pateat acceſſus. Aura potiorem anni partem frigidiſſima eſt, quam æſtas ſubinde excipit tã fervida, ut ſerant alicubi ineunte Junio, Julio exeunte metant. Feris ſylvæ abundant. Loca deſerta non pauca, in Siberia præſertim, ubi prætioſæ murium Ponticorum, & Muſtelarum Scythicarum pelles, quas ut integras ſervent, beſtiolas illas telis obtuſis, inq; naſum ferè directis, dejiciunt ex arboribus.

4. Quæ Moſcoviæ partes?

Quatuor præcipuæ 1. Ruſſia Occidentalis. 2. Ruſſiia Orientalis. 3. Tartaria Moſcovitica. 4. Lappia Moſcovitica, quibus aliæ multæ Provinciæ nuper Suecis ereptæ acceſsêre, nempe Livonia, Ingria, Careliæ pars, ubi mediis in aquis Sinûs Finnici ad Nievæ oſtium An: 1703. ædificari cœpta eſt urbs longè munitiſſima Petersburgum, ut taceam urbes regionesquè alias Perſico bello partas.

5. Quæ Metropolis?

Moſcua, quæ omnium Europæ urbium ampliſſima eſſe perhibetur ad Moſcum amnem.

6. Quæ

6. *Quæ incolarum mores?*

Gens hæc rudis omnino erat, barbara, & inculta, quoad Petrus I post varias Europæ regiones peragratas bonarum artium disciplinas, cumquè his mores pariter cultiores politioresquè hasce in terras cœpit invehere.

7. *Quæ ibidem regiminis forma?*

Imperiosa prorsus ac despotica; nam subjecti omnes perinde habentur atquè mancipia, quorum & bona omnia, & vita ipsa è Czari pendet arbitrio. Nequè plebii solùm, sed & optimates ob lævia sæpe delicta si non morte, fustuario certè mulctari solent.

8. *Quæ Moscorum religio?*

Hic cum Græcis Schismaticis fermè conveniunt.

§. V.

TURCIA EUROPÆA.

1. *Quos hæc habet terminos?*

Ad Septentrionem Poloniam, & Hungariam; ad Ortum Pontum Euxinum; ad Austrū Mediterraneum, ad Occasum Mare Adriaticum.

2. *Quæ præcipuæ ejusdem partes?*

1. Bulgaria, Bessarabia, Thracia, sive *Romana*, Græciaquè universa, quæ uno omnes nomine *Romelia* appellantur, atquè à supremo Præfecto *Beglerbeg* dicto, cujus sedes urbs Sophia Bulgariæ Metropolis, administrantur. 2. Bosniæ, Croatiæ, Dalmatiæ, & Serviæ pars.

3. In-

3. Insulæ Creta, sive *Candia*, centum olim urbibus frequens, & Eubœa vulgò *Negroponte*, cum aliis Archipelagi Insulis, quarum plerisquè nova hodie nomina indidêre. Has inter est Insula Pathmos, sive *Palmosa*, ubi S. Joannes Apocalypsin scripsit.

3. Quæ Imperatoris Turcici sedes?

Adrianopolis primùm, donec sedes regia Constantinopolim (Turcæ Stambol vocant) Anno 1453. à Mahomete II. captam est translata.

4. Quæ Turcarum ingenia?

Gens hæc atrox, truculenta, & barbara, ad regnorum, bonarumquè artium excidium nata, non propria virtute, sed Principum Europæorum dissidiis, gravissimisquè Pseudochristianorum præcipuè ipsis adeò Turcis pejorum, flagitiis ad tantum dominationis fastigium est grassata.

5. Quæ Turcarum religio?

Nefariis omnes impii Mahometis superstitionibus sunt dediti, quibus immistis Schismatici Græci, Deo & Ecclesiæ rebelles, miseram serviunt servitutem.

6. Quæ celebriores antiquæ Græciæ Provinciæ?

1. Macedonia, ubi Thessalonica, hodie *Salonichi*. 2. Albania, sive *Arnaut*. 3. Epirus. 4. Ætolia, ubi Actium promontorium. 5. Achaja, nunc *Livadia*, ubi olim Athenæ urbs Academia toto orbe celeberrima, mons Parnassus, aliaq; antiquitatis monumenta. 6. Thessalia,

salia, sive *Janua*, ubi Campi Pharsalici, amœnissima Tempe, mons Olympus, &c. 7. Peloponnesus, sive *Morea*, ubi Corinthus, Sparta, &c. fuerat.

7. Quis Græciæ hodiernus status?

Nobilissima hæc regio, omni antehac disciplinarum genere longè excultissima, sedes nunc est ignorantiæ, meraquè barbaries.

8. Quæ terræ fertilitas?

Hæ aliæq; Turcicæ ditionis Provinciæ erant olim cultissimæ, rerumque omnium affluentiâ refertissimæ; quæ tamen hodie ob incolarum, vel inscitiam, vel inertiam magnam partem neglectæ jacent.

§. VI.

BRITANNIA

1. Qui hujus situs?

Undiquè Mari cingitur, ad Septentrionem Caledonio, ad Occasum Hibernico, ad Austrum Britannico, ad Ortum Germanico, ubi Batavi magnum quotannis quæstum ex halecum captura faciunt.

2. Quæ Britanniæ divisio?

Insula hæc, omnium Europæ maxima, Angliæ, & Scotiæ regna complectitur, & Britannia magna appellatur. Huic Occidentem versùs adjacet Hibernia, quæ cum pluribus aliis insulis minoribus Britanniæ Regi subjecta est.

3. Qui fluvii præcipui?

In Anglia Tamesis, Tavus in Scotia, ubi

quatuor magna æstuaria, quæ Scoti *Fyrth* vocant, in Hibernia Senus.

4. *Quæ urbes primariæ?*

Angliæ Londinum, Scotiæ Edenburgum, Hiberniæ Dublinum.

5. *Quæ cæli affectio soliquè natura?*

In Anglia aura humidior, crassiorquê, temperata tamen. Terra ut ut fertilissima, vinum tamen non profert. Lana, stannum, & equi Anglici præ reliquis commendantur. Asperioris, & cœli, & soli est Scotia; unde minor frugum, maxima verò piscium, halecum præcipuè ac salmonum copia. In Hibernia ob crebros lacus, & paludes aër gravior, minusquè salubris est; prata tamen pecoribus, lacus piscibus, maximè salmonibus, abundant.

6. *Quis incolarum genius?*

Hi quamdiu religioni veræ adhæserant, miris passim laudibus efferebantur; at postquam ab ea defecêre, toti pariter à se ipsis degenerârunt. Adeò nempe si non unica, optima certè morum magistra religio est Orthodoxa, quæ si exulare cogitur, vera pariter virtus, honestas, politia, &c. exulet, necesse est. Quòd si populo hujusmodi fœdifrago veræquè religionis desertori ferociores insuper animi impetus natura indidit, quid, nisi casus tragicos, turbulenta, dira, funesta quæquè expectes?

7. *Quæ regiminis forma?*

Monarchia, cum Aristocratica, & Democratica permista.

8. *Qui*

8. *Quæ ibidem religio?*

Catholica tantopere olim floruit, ut multæ Europæ Provinciæ, ac nostra præcipuè Germania primos Orthodoxæ Fidei Magistros, & Apostolos Britanniæ deberet. At verò post horrendum illud schisma ab Henrico VIII Ecclesiæ DEI propugnatore primùm strenuò, dein hoste infensissimo introductum, merum diversarum sectarum chaos hodiequè lugentes conspicimus.

9 *Quis antiquæ Britanniæ status?*

Hæc Albion primùm, tum à Romanis victoribus Britannia appellata est. Præsidiis exinde Romanis ad Galliam defendendam avocatis, Britanni Anglos, Saxonum Coloniam, cōtra vicinorum hostium incursiones in subsidium advocârunt, à quibus strenuè primùm adjuti, dein contra fidem datam patriâ pulsi, partim in extremum Galliæ angulum sedem nomenq; transtulêre, partim in montes Cambriæ (Walliam hodie vocant) se recepêre, retenta in hanc usquè diem antiquæ Britanniæ linguâ. Britannia subinde à novis incolis Anglis Anglia vocari cœpta est.

§. VII.

ITALIA.

1. *Qui ejus termini?*

Italia, ocreæ figuram referens, Septentrionem versùs à Germania, Helvetia, & Gallia, Alpibus submovetur; cætera verò mediterraneo undiq; Mari cingitur.

2. Qui fluvii præcipui?

Padus, quem Poëtæ Eridanum vocant, Tiberis, & Athesis.

3. Quæ terræ fertilitas?

Tanta, ut Europæ Paradisus appellari haud injuriâ possit; nam uinum generosum, poma optima omnis generis, sericum, resque alias ubertim suppeditat.

4. Quæ Italiæ divisio?

In superiorem, mediam, & inferiorem dividi percommodè potest. In parte superiore, seu Boreali septem sunt Ducatus, nẽpe Sabaudia, Pedemontium, Mons-Ferratus, Ducatus Mediolanensis, Parmensis, Mutinensis, & Mantuanus. Tres itèm Respublicæ, Veneta, Genuensis, & Lucensis. In Italiæ meditullio ditio est Summi Pontificis, & magnus Hetruriæ Ducatus: in parte inferiore, seu Australi regnum Neapolitanum. Italiæ circumiacent Insulæ majores: Sicilia, Sardinia, Corsica, & Melita, cum minoribus quibusdam.

5. Quæ urbs Italiæ primaria?

Roma, Imperii primùm profani, imò & veteris orbis universi caput; indè verò Imperii Ecclesiastici, non per veterem duntaxat, sed novum insuper orbem quaquaversus dilatati Metropolis, Summiq; Pontificis, & Christi in terris Vicarii sedes.

6. Quæ religio?

Sola hic religio Catholica sedem fixit stabilem, nullis unquam inferorum machinis evertendam.

7. Qui

7. Qui Italorum mores?

Perspicaci sagacique sunt ingenio, ac rerum omnium capaci. Dicuntur tamen astuti, subdoli, gloriæ, vindictæ & pecuniæ tenaces non minùs quàm appetentes, ac medium quodammodo tenere Hispanicam inter gravitatem, & levitatem Gallicam.

8. Quæ prisca Italiæ divisio?

Pars Italiæ superior, ubi Pedemontium, Mediolanum, Parma, &c. Gallia *Cisalpina*, sive *Togata* vocabatur. Versùs Dominium Venetum erat Gallia *Transpadana; Cispadana* autem versùs agrum Florentinum. Omnis hic Italiæ superioris tractus post Longobardorum irruptionem Longobardia dicta est. In media Italia erat Hetruria, sive Tuscia, Græcis Tyrrhenia, hodiernis Italis Toscana. Campania Romana, cujus caput Roma, majorem Latii antiqui partem continet, ubi olim Latini, Sabini, Rutuli, Volsci &c. Ducatus Spoletanus *Umbria* Marchia Anconitana Picenum nominabatur. In Italia inferiore erat 1. Samnium, ubi hodie Beneventum. 2. Campania Felix, ubi Neapolis, Capua, Nola, &c. 3. *Græcia magna*, Apuliam, & Calabriam, quæ inferior regni Neapolitani pars est, complectebatur. In antiqua Calabria erat urbs Tarentum. Hodierna Calabria Siciliam versùs protenditur.

§. VIII.

GALLIA.

1. *Qui regni hujus limites?*

A Septentrione Mari Britannico (nautæ *Canalem*, Galli *la Manche* ſive *manicam* vocant) parteque Belgii; ab Occaſu Oceano Atlantico; à Meridie montibus Pyrenæis, quibus ab Hiſpania ſejungitur, & Mari Mediterraneo; ab ortu Sabaudiâ, Comitatu Burgundiæ, Lotharingiâ, & parte Belgii terminatur.

2. *Qui celebriores Galliæ fluvii?*

Sequana, Ligeris, Garumna, & Rhodanus.

3. *Quæ cœli ſoliquè affectio?*

Cœli temperies ſalubris; ſolum oppidò fœcundum, præcipuè in Provincia versùs Mare Mediterraneum, Vina Campana, & Burgundica paſſim commendantur.

4. *Quæ Galliæ diviſio?*

Duodecim complectitur Provincias, quarum tres, Inſula nempe Franciæ, Provincia Aurelianenſis, & Lugdunenſis meditullium ferme obtinent. Tres ad Septentrionem recedunt, Britannia nimirum, Normannia, & Picardia. Tres Orientem ſpectant, nempe Delphinatus, Burgundia, & Campania. Tres tandem, *Provincia* videlicet, Occitania, & Aquitania Auſtrum versùs, Mari Mediterraneo, & Hiſpaniæ adjacent.

5. *Quæ Galliæ Metropolis?*

Lutetia, ſive Pariſii ad Sequanam.

6. Quis Gallorum genius?

Sunt feſtivi, comes, affabiles, ad res gerendas non minùs, quàm excogitandas prompti, & expediti, variis in artibus, ac ſcientiis exercitati; ſui tamen, rerumq; ſuarum immodici æſtimatores, leves, inſtabiles, novarum ſemper rerum, atquè elegantiarum in veſtitu præſertim, architecti, quibus aliarum nationum oculos faſcinant, & loculos emungunt.

7. Quæ ibidem regiminis forma?

Monarchica.

8. Quæ religio?

Catholica niſi quòd hæreſis Janſeniana, Vaticanis licèt fulminibus toties percuſsa, totoquè orbe reliquo exulare juſſa, in Gallia aſylum magno identidem molimine quæritet, inventura haud dubiè, niſi Regis Chriſtianiſſimi, totquè virorum, purpurâ, infulis, togâ, ſagoquè, virtute itèm, & doctrinâ omnigenâ conſpicuorum zelus, & invictâ conſtantiâ totis viribus obniteretur.

9. Quæ Galliæ antiquæ diviſio?

Generatim dividebatur in Galliam Ciſalpinam, & Tranſalpinam. Ciſalpina complectebatur maximam Italiæ Borealis partem, ubi Inſubres agrum Mediolanenſem, Ligures Genuenſem, Taurîni Pedemontium, &c. incoluêre. Gallia Tranſalpina in Comatam, & Braccatam; Comata rurſus in Belgicam, Celticam, & Aquitanicam diſpertiebatur. Gallica Belgica hodie pars eſt Belgii, & Germaniæ. In hac Ubii, circa Coloniam, Vangiones circa

Wormatiam, Tribocci circa Argentinam, &c. consedêre. Gallia Celtica agrum Lugdunensem, Britanniam, Normanniam, &c. Aquitania verò Vasconiam, Occitaniam, Agrum Aurelianensem, &c. complectebatur. Gallia Braccata, sive Narbonensis *Provinciam* propriè dictam, & Delphinatum, &c. complexa, appellabatur Provincia Romanorum, quia hi indè initium fecêre Galliæ sub imperium suum redigendæ.

§. IX.

HISPANIA.

1. *Qui Hispaniæ limites?*

A Septentrione Oceanum respicit Cantabricum; ab Ortu æstivo montes Pyrenæos; à Meridie, & Ortu hyberno Mare Mediterraneum; ab Occasu Lusitaniam, & Oceanum Atlanticum.

2. *Qui præcipui Hispaniæ fluvii?*

Iberus, & Bætis, sive *Guadalquivir*. Tagus itèm Durius, & Anas, sive *Guadiana*, qui tres etiam Lusitaniam rigant.

3. *Quæ cœli soliquè natura?*

Aër, in partibus præcipuè Australibus præfervidus interdiu, noctu frigidiusculus, ac penetrantis cujusdam, stomachoq; adversantis acrimoniæ. Unde hic, perinde atque in Italiæ locis quibusdam, periculosum perhibent, apertis fenestris noctu somnum capere. Solum admodum fertile est, longè fertilius futurum, si diligentiùs excoleretur.

4. *Quæ*

4. *Quæ Hiſpaniæ diviſio?*

Ex pluribus conſtat regnis, ac provinciis: In ipſo ferè meditullio regna ſunt Caſtellæ veteris, ac novæ cum regno Legionis: Gallæcia, Auſtria, & Biſcaja, ſive Cantabria versùs orã Oceani Septentrionalem ab Occaſu in Ortum procurrunt. Montibus Pyrenæis adjacent Navaria, Aragonia, & Catalonia: Mari verò Mediterraneo regna Valentiæ, Murciæ, Granatæ, & Andaluſiæ.

5. *Quæ Hiſpaniæ Metropolis?*

Madritum, in caſtella nova, ubi ſedes regia.

6. *Qui genti huic mores?*

Hiſpani profundo reconditoq; ſunt ingenio, ſeveriorum magis diſciplinarum, quàm artium liberalium cultores; circumſpecti, auctoritatis, gravitatis, ſecretiq; apprimè tenaces; quoque in deliberationibus, & conſultationibns tardiores, eò in rebus ſemel decretis ſunt conſtantiores. Ac licèt à labore ruſticano, & opificiis ut plurimum abhorreant, virtutis tamen bellicæ, præſertim Caroli V. & Philippi II. temporibus eximia prorſus dedêre ſpecimina, laborum quorumvis patientiſſimi.

7. *Quæ regiminis forma?*

Monarchica.

8. *Quæ religio?*

Non niſi Catholica, quam cùm Rex re & nomine *Catholicus*, tum rerum hæreticarum quæſitores ità ſartam adhuc tectamque conſervârunt, ut nulli hæreticorum ſedem illic ſtabilem capere in hanc uſquè diem licuerit.

9. *Quæ antiquæ Hiſpaniæ diviſio, & appellatio?*

Hæc Heſperia quoq; ultima (quo nomine ab Italia, *Heſperia* ſimpliciter vocari ſolita, diſcernebatur) Iberia itèm & Celtiberia appellata, atque in Hiſpaniam citeriorem, & ulteriorem diviſa eſt. *Citerior*, ſive Tarraconenſis, dimidia erat Hiſpaniæ pars, quæ Romæ fuerat vicinior; *ulterior* verò Luſitaniam, & Bæticam, ubi hodie Andaluſiæ, & Granatæ regna, complectebatur. Trans fretum Herculeum Mauritania erat Tingitana, Hiſpanicæ tunc ditionis. In Celtiberia eminebat urbs Numantia, poſt diutinam obſidionem à Scipione tandem deleta.

LUSITANIA
ſive
PORTUGALIA.

1. *Qui regni hujus termini?*

A Septentrione, & Oriente Hiſpaniæ contermina eſt: ab Occaſu, & Meridie Oceano Atlantico alluitur.

2. *Qui fluvii?*

Præcipuus eſt Tagus, ad cujus oſtium urbs eſt Ulyſſipo, Luſitaniæ Metropolis ſedeſque regia.

3. *Quæ terræ indoles?*

Solis calorem venti, à Mari identidem ſpirantes, mitigant; hinc cœli temperie, ac fertilitate Luſitania Hiſpaniam ſuperat, vino, oleo, arborum fructibus, paſcuis, ſale, &c. dives.

4 Quæ regni divisio?

Complectitur Lusitaniam, sive Portugaliam propriè dictam, & Algarbiam.

5. Qui Lusitanorum mores?

Sunt frugales, & ad rem suam attenti; liberales nihilominus erga egenos, Deoque dicatos homines; in templis exornadis piè prodigi; religione in DEUM Deiq; Matrem nulli secundi; scientiis itèm, mercimoniis, & armis, clari.

6. Quæ ibidem religio floret?

Sola Catholica, perinde atque in Hispania.

7. Quo nomine prisci Romani regionem hanc appellabant?

Pars hæc erat Hispaniæ *ulterioris*, Provincia Lusitanica nuncupata.

CAPUT IX.

Novē minores Europæ partes.

§. I.

De quatuor minoribus partibus, seu regionibus, Galliam inter & Imperium Gemanicum interjectis, Belgio nempe, Lotharingia, Helvetia, & Sabaudia.

BELGIUM.

1. Quis regionis hujus status?

Hæc urbium magnificentiâ, & frequentiâ pagorum, & negotiandi opportunitate, pluribusq; aliis prærogativis, totius Europæ regio flo-

florentiſſima merito cenſebatur, eo præſertim tempore, quo uni parebat Domino univerſa. At poſt plurium Provinciarum ab Religione Orthodoxa, Regeq; Catholico defectionem, accedentibus inſuper Gallorum irruptionibus, & continuis propè belli calamitatibus de priſtino illo ſplendore haud parùm deperdidiſſe viſa eſt.

2. Quæ Belgii hodierni partitio?

Dividitur in Belgium Auſtriacum, Gallicum, & Fœderatum, ſive in Belgium Catholicum, & Acatholicum.

3. Quæ Belgii Catholici Provinciæ?

Ex his Domus Auſtriaca poſſidet partem potiſſimam quatuor Ducatuum Brabantiæ, Limburgi, Geldriæ ſuperioris, & Luxemburgi, ac Fiandriæ Comitatûs: partem itèm Comitatûs Hannoviæ: Comitatum Namurcenſem, Marchionatum Antverpienſem, & Dominium Mechlinienſe. Gallicæ verò ditionis ſunt Arteſiœ Comitatus cum parte Brabantiæ, Flandiæ, Hānoniæ, & Luxemburgi.

4. Quæ fœderati ſeu Acatholici Belgii Provinciæ?

Hæ ſeptem: quæ vulgò *Hollandia* apellari ſolent, nempe duo Comitatus, Hollandiæ, & Zelandiæ: quatuor Dominia, Friſienſe, Groningenſe, Tranſiſalanum, & Ultrajectenſe cum Geldria inferiore, quò Zutphaniæ quoquè Comitatus pertinet.

5. Qui Belgarum mores?

Gallo-Belgæ Gallis uti linguâ habitùque, ità & moribus propiùs accedunt. Flandro-Belgæ

gæ verò, à Flandria, nobilissima Belgii Provincia appellati, Germanis magis sunt moribus, ut pote sinceri, candidi; perhumani, gnavi, industrii frugales, labori à teneris assueti, ingeniosi, & ad omnes scientias, & artes idonei non minus, quàm expediti. Præcipuam tamen operam dant faciendæ mercaturæ, cùm ob majorum fluminum alveorùmque factitiorum frequentiam.

6. Quæ Belgii urbes præcipuæ?

In Brabantia Bruxellæ, Lovanium, Antverpia, Mechlinia, &c. In Flandria Gandavum, Bruga, Ostenda, Ipræ, Novoportus, Tornacum, Menena, &c. In Hannonia Montes, Athum, &c. Limburgum itèm, Luxemburgum, Chiniacum, Namurcum, Caroloregium, Ruremūda, &c. quæ] pluresque aliæ urbes omnino insignes Austriacæ Domui sunt subjectæ. Galli porrò Atrebatum, Cameracum, Gravelinam, Insulas, &c. Batavi verò Amsterodamum, Roterodanum, &c. occupârunt.

LOTHARINGIA.

Quæ, qualisque hæc regio?

Regni Austrasiæ pars olim erat. Hodie in gemios Ducatus, Lotharingiæ nempe pressiùs sumptæ, & Ducatum Barrensem dividitur, estquè magnorum Heroum patria. Et quamvìs montosa sit ac saltuosa, frumenro tamen, vino, & pecoribus, &c. abundat. Urbs Princèps est Nancejum, Ducis sedes. Incolæ Gallice ùt plurimùm loquuntur. Ad Lotharingiam

quoque pertinebant tres nobilissimi Episcopatus Metensis, Tullensis, & Virodunensis, quos Galliæ Rex Henricus II. An. 1552. ab Imperio Germanico avulsit, Jurisdictione tamen Ecclesiastica penes Archiepiscopum, & Electorem Trevirensem in hanc usque diem remanente.

HELVETIA.

1. Quæ regionis hujus natura, & constitutio?

Tota ferè montibus veluti nativis propugnaculis obvallatur, ac in tredecim territoria, seu *Cantones* distinguitur, è quibus Lucerna, Uria, Suitia, Subsylvania, sive Underwaldia, Tugium, Friburgum, Solodorum cum parte Glaronæ, & Abbatiscellæ, cum Vallesia itèm universa, pluribusquè aliis urbibus, ac locis fœderatis in avita semper religione perstitêre immobiles: Tigurum verò, Berna, Basilea, & Schapusia, cum parte Glaronensium, & Abbatiscellanorum, &c. Zwinglium infamem illum Fidei Orthodoxæ desertorem, ac transfugam secutæ, prisca progenitorum suorum religione adjurata, novitiæ sectæ adhæsêre.

2. Quæ terræ, & incolarum indoles?

Terra lætis undique pascuis viret; indè incolæ ex pecuaria permagnum capiunt quæstũ. Quantus porrò Helvetiorum Orthodoxorum in Fide Catholica, Christiquè Vicario defendendo jam olim fervor fuerit & constantia, indè patet, quòd Julius II. An. 1512 Helvetios *Pontificiæ dignitatis propugnatores, & defensores*

sores; ac Leo X. An: 1515. *Ecclesiæ defensores* appellare non dubitaverit. Helvetiorum quoquè fidelitas, sinceritas, temperantia, industriosa sedulitas, ac virtus præsertim bellica passim celebratur ab Historicis. Regimen alicubi Aristocraticum, alibi Democraticum est.

SABAUDIA.

1. Quid de hac generatim dicendum?

Sabaudiæ Ducatui ab Austro Pedemontium à Septentrione lacus Lemanus, ab Occasu Gallia, ab Ortu Valesia est contermina. Aura ob crebros montes, perpetua rigentes glacie, frigidior est; regio tamen populosa, nec infœcunda. Incolæ admodum industrii sunt, & laboriosi. Monticolæ relicto passim solo patrio, Ægineis mercibus distrahendis regionatim lucellum quærunt.

§. II.

Quinq; reliquæ Europæ partes, Poloniam inter & Turciam Europæã, Hungaria nempe, Transylvania, Valachia, Moldavia, & Tartaria minor.

HUNGARIÆ REGNUM.

1. Quis Hungariæ situs, atque divisio?

Ad septentrionem montibus Carpathiis à Polonia, Silesia, & Moravia sejungitur: ad Ortum Transylvaniæ, & Valachiæ; ad Austrum Sclavoniæ, & Serviæ; ad Occasum Austriæ contermina est; dividiturquè in Superiorem, &

Trans-

Transdanubianam Septentrionem versùs, & inferiorem, seu Cisdanubiam Meridiem versùs. Buda Regni totius caput, regiaquè olim sedes erat, Superioris Hungăriæ Metropolis est Posonium, Regnum porrò istud, quod fortissimum Christianæ Reipublicæ contra Turcas propugnaculum semper fuerat, Domus Austriaca jure hæreditario possidet, utpote quod non solùm in dotem pridem accepit; sed suis insuper armis iterum iterumque à præsenti exitio interituquè vindicavit.

2. *Quod soli, incolarumquè ingenium?*

Terra, licet rerum omnium copiâ ad delicias usque abundet; longè tamen uberiores ferret fruges, si diligentiùs excoleretur. Præ cæteris commendantur boves, vinum, & aurum Hungaricum. Incolæ magnis sunt animis, audaces, intrepidi, ad bella gerenda prompti, libertatis amantes, &c.

3. *Quæ Religio?*

Jam indè à S. Stephani Regis pariter & Apostoli Hungariæ temporibus Religio Catholica semper floruit, donec Lutheri, & Calvini, &c. sectatores non solùm noxia errorum suorūm zizania hic quoquè spargere, sed ipsos adeò Turcas, capitales Christiani nominis hostes in patriæ, Religionisquè Orthodoxæ excidium evocare sunt ausi. Sed posteaquam Regnum hoc universum jugo Turcico jam penitùs est exemptum, spes pariter affulget, fore, ut Religio avita in antiquissimam suam possessionem postliminio restituatur.

TRAN-

TRANSYLVANIA.

Quid de principatu hoc strictim commemorandum?

Hungariæ jam olim adjuncta erat, dein propriis paruit Principibus. Nunc annis ampliùs triginta Domui subest Austriacæ. Terra, utut montibus, sylvisq; impedita, frugum tamen feracissima erat, cumq; vicina Valachia, & Moldavia olim *Dacia* vocabatur. Incolæ in tres potissimùm classes distribuuntur, in Germanos nempe, origine Saxones, Hungaros, & Siculos sive *Siculicales*, quos inter plures aliæ nationes, sectæquè diversæ degunt.

VALACHIA, & MOLDAVIA.

Quid de geminis hisce Principatibus cursim dicendum?

Utraquè hæc regio suos habet Principes (Hospodaros vocant) Sultano vectigales. Terra, montosa licèt ac sylvestris, frumento tamen, vino, equis generosis, armentis, & pecore abundat. Incolarum plerique Græcorum schismaticorum erroribus impliciti, aut pecuariam faciũt, aut agriculturæ dant operam, cætera bellicosi, rerum novandarum cupidi, dubiæ suspectæq; fidei.

TARTARIA MINOR.

1. *Quæ hæc regio?*

Olim Chersonesus Taurica, hodie Tartaria Crimæa & Præcopensis dicitur, quã Scythæ primũ, dein Tartari, ex Asia profecti, tenuêre. Prin-

cipem seu *Chamum* suum, qui ex *Kirai* semper familia est, ipsi quidem eligunt, sed rata omnino habenda à Sultano electio. Ea porrò lege Turcis sunt subjecti, ut Sultanum, vel Vezirium, ad bella proficiscentem, cum delecta militũ manu comitari cogãtur, nõ alio numerato stipẽdio, nisì quod ex præda sibi vindicant.

2. *Quis Tartarorum genius?*

Domos pleriq; non incolunt, sed parva construunt tuguria, in acumen fastigiata, quæ carris imposita cum uxoribus, liberis, & pecoribus secum, quò lubet, circumferunt, & obvijs quibusquè absumptis; aliò commigrant, gens hominum barbara, bellicosa, & rapto vivere asſveta.

CAPUT X.

Mappa Geographica Asiæ.

1. *Quis Asiæ situs?*

Nobis Europæis ad Orientem, partemque potissimam sub Zona temperata Boreali sita est, atque à Septentrione Oriente, & Meridie vastissimo cingitur Oceano; Occasum versùs Mari rubro ab Africa, Mari verò mediterraneo, & Ponto Euxino, &c. ab Europa secernitur.

2. *Quæ cœli affectio?*

Aura ad Septentrionem perfrigida, in medio temperata, Austrum versùs præfervida est.

3. *Quæ terræ indoles?*

Septentrionem versùs, ubi Tartaria major sita, terra vasta, & horrida, magnamque partem nobis incognita est. Regiones mediterraneæ

neæ uti Persia, India, China, &c. serico romatis, fructibus, gemmis, margaritis, auro, argentoque abundant.

4. *Quis Asiaticorum genius?*

Varius pro vario regionum situ. Nam Zonæ torridæ accolæ Africanis similiores sunt, hoc est: inconstantes, vehementes, vafri, & astuti, &c. languidiores contrà ac hebetiores, qui ad Boream recedunt. Quibus verò mitius clima obtigit, hi mitiore pariter sunt indole; molles tamen ùt plurimùm, delicati, & voluptatibus dediti, præsertim postquam Orthodoxa Religio, optima, ùt aliàs monuimus, morum magistra, inde exulare cœpit.

5. *Quæ igitur ibidem religio?*

Superstitio Mahometana instar luis epidemicæ totam ferme Asiam infecit. Sunt tamen ibi & Ethnici, & Judæi, & Christiani nòn pauci: qui postremi in varias iterum sectas abiêre.

6. *Quæ Asiæ præ reliquis mundi partibus prærogativæ?*

1. Hic prima generis humani incunabula nostrorumq; progenitorum, & Patriarcharum patria, ex qua deductæ in omnem terrarum orbem coloniæ. 2. Hìc tres illæ Monarchiæ longè potentissimæ, Assyriorum, Persarum, & Græcorum floruêre. 3. Hìc artes pleræque omnes scientiæque inventæ. 4. Hìc Theatrum erat, ubi ludens in orbe terrarum DEI sapientia tot tamquè admiranda mundo dedit spectacula. 5. Hìc terra illa divinitus promissa, lacte, & melle fluens, ubi ipse DEI Filius natus, & e-

ducatus, annosq; ampliùs triginta cum hominibus versatus est. 6. Indè orta DEIpara, cœli terræquè Regina, Prophetæ sanctissimi, Christi Apostoli, primi illi legis Evangelicæ, ac Fidei Orthodoxæ præcones, & Doctores. 7. Hìc Ecclesiæ novalis Christiquè vinea, Divinis manibus plantata, DEI hominis sudore, ac sanguine, Martyrumq; cruore irrigata, lætissimè floruit, primitiasq; tulit cœlo acceptissimas, propagines indè suas, ac germina emissura per orbem universum, &c.

7. Quæ Asiæ divisio?

Olim in Asiam majorem, & minorem; hodiè rectiùs diviseris in Imperium Turcicum, Persicum, Mogolicum, Tartaricum, & Sinicum, atq; Insulas Asiaticas.

8. Qui potentissimi Asiæ Monarchæ?

Turcarum Imperator, Rex Persarum, Magnus Mogol, & Imperator Sinensis, cui magna quoque Tartariæ majoris pars subjecta est.

§. I.

Turcia Asiatica.

Quasnam complectitur Provincias?

Sex: Anatoliam, Syriam, Arabiam, Georgiam, Armeniam, & Diarbechiam. Tres priores cis, posteriores trans Euphratem sitæ sunt.

I. ANATOLIA.

1. Quod regioni huic nomen? qui situs?

Hæc, quòd Europæis ad Orientem posita sit, à Græcis Anatolia ab *Anatoly* Oriens, ab

Italis

Italis *Levante*, ab antiquis Romanis Asia minor dicta, Peninsulæ instar à Septentrione Põto Euxino, Euphrate ab Oriente, à Meridie Mari mediterraneo, sive Lycio, & Pamphilio, ab Occidente Archipelago, Hellesponto, Propontide, & Bosphoro Thracio terminatur.

2. *Quæ terræ indoles?*

Regio hæc, & cæli clementiâ, & soli ubertate, & urbium frequentiâ, & victoriis, quas tum Græci à Persis, Tum Romani à Mithridate aliisque reportârunt, longè clarissima, hodie à Barbaris neglecta, penèque deserta jacet.

3. *Quæ divisio?*

Turcæ hodie dividunt in 4. Provincias, nẽpe 1. in *Anatoliam* propriè dictam, quæ Occidentem & Mare Ægæum versùs olim Bithyniam, Paphlagoniam, Mysiam, Phrygiam, Lydiam, Æoliam, Joniam, Cariam, partemquè Galatiæ complectebatur. 2. In *Amasiam*, Septentrionem Pontumquè Euxinum versùs, ubi olim regnum Ponti, & Cappadociæ cum parte Galatiæ. 3. In *Caramaniam*, versùs Austrum, & Mare mediterraneum, ubi aliàs Lycia, Pamphylia, Cilicia, &c. 4. In *Aladuliam*, versùs Orientem, & flumen Euphratem, quæ Armeniam minorem antiquam continet. Huc quoq; pertinent Insulæ Cyprus, Rhodus, &c.

4. *Quæ celebriores hic olim urbes numerabantur?*

In Bithynia Nicæa, Chalcedon, &c. In Jonia Ephesus, Smyrna, &c. In Cilicia Tarsus: in Lydia Thyatira: in Phrygia minore Troja urbs longè decantatissima: ad Hellespontum,

 sive

ſive fretum Callipolitanum Abydos, eque regione Seſtos, arces munitiſſimæ, quas vulgò *Dardanellas majores* vocant; nam Dardanellæ minores in Græcia ad fauces ſinus Corinthiaci utrumq; littus communiunt.

II. SYRIA.

1. Quid de hac memorandum?

Syriam, ſive Soriam Turcæ dividunt in tres Provincias, ſive Præfecturas, Alepenſem, Tripolitanam, & Damaſcenam, quarum ſingulæ à Baſsa, ſive Præfecto Turcico adminiſtrantur. Alepēſis continet Syriæ antiquæ partem Borealem, cujus caput Alepum, urbs ampla, & commerciis florentiſſima. Tripolitana partē Phœniciæ, & Cæleſyriæ complectitur. Urbs princeps eſt Tripolis ad Mare mediterraneum, ubi portus percommodus. Damaſcenæ Præfecturæ caput eſt Damaſcus celebre emporium ad Libani montis radices. Ad Præfecturam hanc pertinet Palæſtina, cujus, uti & Syriæ ſolum longè fertiliſſimum meliorem paſſim culturam deſiderat, idque vel ob Turcarum avaritiam, vel incolarum deſidiam.

2. Ubinam Pentapolis, ac Mare mortuum?

Pentapolis regio olim amæniſſima Palæſtinā inter & Arabiam, à quinque urbibus Sodoma, Gomorrha, Adama, Seboim, & Segor *Pentapolis* apellata, deflagrationis illius horrendæ reliquias longè triſtiſſimas hodieque oſtentat; univerſus quippe terræ illius tractus aſpectu horrendus, ac ſummè ſterilis poma profert in

ſpe-

speciem pulcherima, sed quæ manibus contrectata in cineres abeunt. Ibidem lacus est, continuum fumum, & sulphur, quasi reliquias funesti illius incendii exhalans, à bitumine, Græcè *Asphaltos*, Asphaltites dictus, tetri omnino, ac pestilentis odoris; unde nec pisces ibi, nec suetæ aquis volucres. Vocatur & *Mare mortuum*, cùm quòd odor ejus gravissimus omnibus, vitâ præditis, adversetur, tum quòd ob lentum, ac spissum bitumen nec aurâ, nec ventis moveri unquam possit.

3. *Quid porrò de Palæstina, seu terra sancta memorandum restat?*

Hæc à Chananæis primùm, hisquè DEI monitu exterminatis, à populo Israelitico incolebatur. Termini ejus à Septentrione mons Libanus, ab Occasu Mare Syriacum (quod & Sidonium, & Phœnicium dicitur) à Meridie Arabia petræa, ab Ortu Arabia deserta. Quadrifariàm dividebatur. 1. In Judæam. 2. In Samariam. 3. In Galilæam. 4. In Peræam. In Judæa tribus Juda, Beniamin, Simeon, & Dan: In Galilæa Aser, Nephtali, Zabulon, & Issachar: In Samaria Ephraim cum dimidia tribu Manasse: In Peræa trans Jordanem ubi & Ituræa, & Trachonitidis regio, Ruben, & Gad cum reliqua Manassis tribu consedêre. Terræ Sanctæ Metropolis, regniquè olim Judaici sedes erat Hierosolyma, toto terrarum orbe nominatissima, hodie solo ferè nomine, & Christi sepulchro celebris.

III. ARABIA.

1. *Quid de regione hac paucis dicendum?*

Arabia triplex eſt, petræa, deſerta, & felix, ubi varii Principes (Emiros vocant) dominantur, quorum plerique Turcis, cæteri Perſis ſunt vectigales. Per Arabiam petræam, majori ex parte ſterilem, arenoſam, ac ſole torridam, populus Iſraëliticus, Moyſe ductore, ex Ægypto in Palæſtinã longo viarum circuitu eſt profectus. Mons ibi Sinai, & Horeb, uterque DEI cum Moyſe alloquio inſignis. Arabia deſerta, Judæis Cedar, maximam ſui partem plana eſt; at ſterilis pariter & arenoſa, ideoquè *deſerta.* Arabia felix, ubi regnum Sabæ fuiſſe traditur, auro, gemmis, balſamo, thure, myrrhâ, aromatis, & fabis, vulgò Caffe, abundat. Inter urbes præcipuas eſt Mecha, Machometis patria, & Medina, ubi Pſeudoprophetæ tumulus. Urbs utraque ſumma Machometanorum, catervatim illuc confluentium ſuperſtitione frequentatur.

2. *Quis Arabum genius, quæve cœli affectio?*

Calor ibi maximus; quem tamen rores matutini non nihil mitigant: hinc itinera noctu peraguntur. Incolæ cum armentorum gregibus paſcua vagi pererrant, & Scytharum more habitant ſub tentoriis, quo ad pabulùm ſuppetit; quo abſumpto aliò commigrant, latrociniisque finitimos infeſtant. Qui urbes incolunt, paulò humaniores ſunt, mercaturæ ùt plurimùm dediti, Machometis tamen erroribus omnes impliciti.

IV.

IV. GEORGIA.

Ubinam ſita hæc regio?

Pontum Euxinum, & Mare Caſpium interjacet, inque plures diſtribuitur Provincias, quas inter Georgia propriè dicta, ſive Gurgiſtan, ubi olim Iberia: Colchis itèm Argonautarum expeditione celebris, quæ Mengrelia hodie vocatur, atq; in tres iterum dividitur Principatus. Terra, frugifera alioquin, parùm excolitur, ac partim Turcis, partim Perſis vectigalis eſt. Religio Chriſtiana quidem, ſed erroribus plurimis inquinata.

V. ARMENIA, ſive TURCOMANIA.

Quænam hæc regio?

Potiſſimam Armeniæ majoris partem complectitur. Hic eminet mons Ararat, in cujus præalto vertice Arca Nòé, ceſſante terrarum eluvione conſediſſe perhibetur. Multi quoquè in Armenia hac ſuperſunt Catholici; quos tamen hæretici, Eutichiani potiſſimùm & Monothelitæ, Machometani itèm, & Hebræi junctis viribus omnino exterminare nituntur.

VI. DIARBECHIA.

Quæ hodie regionis hujus facies?

Veteris Aſsyriæ partem, Meſopotamiam, Babyloniam, & Chaldæam complectitur, regio olim amœniſſima, & deliciis plena; hodie tamen

men cùm ob colonorum socordiam, tum ob continuas Arabum grassationes horrida, & inculta, uti regiones pleræque omnes Turcico Imperio subjectæ. In tractu porrò illo, ubi Euphrates, & Tigris confluunt, Paradisus fuisse traditur; cujus tamen, uti & veteris Babylonis, Ninives, Edessæ, Ur, Haran, turris Babel, &c. vix rudera exstant.

§. II.

Reliquæ Asiæ partes.

PERSIA.

1. Qui regni hujus termini?

Ad Ortum Indus, ad Occasum Tigris amnis, ad Boream Mare Caspium, & fluvius Oxus, ad Austrum Oceanus Indicus, & sinus Persicus.

2. Quæ divisio?

Quinque olim partes præcipuas complectebatur, nempe. 1. Ariam ad Ortum, sive Indiam versùs. 2. Sogdianam maximè ad Septentrionem versùs Scythiam. 3. Parthiam itidem ad Septentrionem juxta Mare Caspium. 4. Media ad Oceanum versùs Armeniam, & Assyriam. 5. Persidem ad Austrum versùs sinum Persicum, ad cujus fauces Armuzia urbs quondam munitissima cum portu insigni, Lusitanici tunc juris sita erat; quæ tamen, uti & plura alia An: 1622. Anglorum, Machometanis magis, quàm Catholicis faventium, consilio, & operâ Lusitanis fuit erepta, & Christiani nominis hostibus tradita. Summatim Provinciæ erant septendecim, quibus omnibus nova

pridem

pridem nomina fuêre impoſita. Urbes præcipuæ fuêre Perſepolis, ab Alexandro M. ſcorti hortatu in cineres redacta, Ecbatana Perſiæ Regum ſedes æſtiva, & Suſa ſedes hyberna. Hodierni regni Perſici Metropolis, ſedeſque regia eſt Aſpahanum.

3. Quod ſoli, & incolarum ingenium?

Fluvii in regno hoc ampliſſimo perpauci, iique in plures diducti rivos, ad agros nimio Solis æſtu torridos, & exſuccos humectandos. Provinciæ Boreales temperatiores ſunt, ac fertiliores; Auſtrales contrà præfervidæ; quædam etiam deſertæ, arenoſæ, ac ſteriles. Incolæ mercaturæ potiſſimùm ſe dedunt, longèque erga externos humaniores ſunt, quàm Turcæ. Ab his tamen ob diverſam Alcorani, in cujus verba utriquè jurant, expoſitionem plurimùm diſcrepant, acerbiſquè id circo odiis ſe mutuò proſequuntur.

INDIA.

1. Quæ Indiæ diviſio?

India à flumine Indo nomen trahens, quadrifariàm dividi poteſt: 1. In Indiam Indum inter & Gangem Septentrionem versùs, ubi magni Mogolis Imperium, de quo in Opuſculo IV. meminimus. 2. In Peninſulam intra Gangem Occaſum versùs. 3. In Peninſulam extra Gangem Ortum versùs. 4. In Indiam Inſulanam.

2. Quid de Peninſula intra Gangem memorandum?

Peninſula hæc plurima complectitur regna,

in

in quibus Lusitani ante annos ampliùs ducentos urbes locaq; alia non pauca Ecclesiæ Christi, Regisque Lusitanici imperio subdidêre. At posteaquam Batavi longo pòst tempore Lusitanos pluribus in locis antiqua sua possessione exturbârunt, non Lusitanicæ solùm, sed Christianæ quoque res in Oriente plurimùm accisæ fuerunt: Goa tamen, Archiepiscopi, & Proregis sedes, sex munitissimis castellis portuque insigni instructa, in Lusitanorum adhuc potestate est, ubi & S. Francisci Xaverii Indiarum Apostoli sanctitate, & miraculis toto terrarum orbe celebratissimi corpus ab Anno 1552. in hanc usque diem incorruptum visitur, trecentis lampadibus ad ejus tumulum jugiter ardentibus.

3. *Quæ regna nominatiora Peninsula ultra Gangem complectitur?*

1. Ad Septentrionem Regnum Avæ, & Peguanum. 2. ad Austrum Siamum, & Malacam, olim *Auream Chersonesum* dictam. 3. ad Ortum Tunchinum, & Cochinchinam cum pluribus aliis regnis.

4. *Quæ Insulæ celebriores in Oceano Indico?*

1. Maldivæ infra oram Malabariam longo tractu ab Aquilone in Austrum porrectæ, & in tredecim series distinctæ. 2. Ceylanus è regione oræ Piscariæ, & Coromãdeliæ Lusitanici primùm juris, dein à Batavis occupata. 3. Sumatra, Borneum ex Asiæ insulis maximis, & Java infra Peninsulam extra Gangem. 4. Molucæ in magnas, & parvas divisæ. 5. Philippi-

jnæ

næ Sinam inter & Molucas, & Mariæ Annæ inter Oceanum Orientalem, & Mare Pacificum quarum illæ à Philippo II. Rege, istæ â Maria Anna Regina Hispaniæ nomen duxêre. His adjungimus insulas Japonicas, quæ ultra Sinam Orientem versùs porrectæ uni subsunt Monarchæ.

5. *Quæ Indiæ fertilitas?*

Sacharo, oryza, gossipio, serico, aromatis omnis generis, margaritis itèm, gemmisque pretiosissimis, auro, & argento, &c. abundat. Sed vix usquam gentium plantam, arboremve æquè utilem reperias atque illam, quæ nuces (*cocos vocant*) humani propè capitis magnitudine passim profert: namquè & cibum, & potum, & vestitum, & quidquid ferme ad supellectilem vel nauticam vel domesticam necessarium est, sola suppeditat.

6. *Quid verò de religione dicendum restat?*

Jam indè à magni Indiarum Apostoli Xaverii adventu homines illic innumeri ab Ethnica, & Machometanâ superstitione ad veri Numinis cultum fuêre adducti. At postquam hæretici Europæi in has quoque terras, quò Catholici dudum antè immensis sanè sumptibus, laboribus, periculisquè aditum sibi aperuêre, pedem intulerunt, vera indè religio, fides, pietas, &c. passim abire in exilium compulsa est, irreparabili tot millium animarum exitio. In Japonia certè res Christiana tantopere floruit, ut primitivam illam Ecclesiam in extremum hunc orbis angulum commigrâs-

migrâsse crederes. Verùm Hollandi falsis suis criminationibus, calumniis, obtrectationibus Japonum Monarcham eò tandem impulëre, ut multis Christianorum millibus immanissimè trucidatis, & Christum, & ipsum adeò nomen *Christiani* Japoniâ universâ proscripserit. Solis Hollandis, utpote qui non *Christianos*, sed *Hollandos* se esse palàm diserteque profitentur, aditus in regnum hoc, quò per calcatum pergunt Christum, est concessus.

TARTARIA MAGNA.

Quid de hac memorandum?

Amplissima hæc Asiæ pars ad Occasum Moscoviâ, & Mari Caspio, ad Austrum Persiâ, Indiâ, & Sinâ ad Ortum, & Septentrionem, Mari Tartarico terminatur, dividiturq; in partes plures vix nomine Europæis notas. Hic vetus illa Scythia citerior, sive intrà Imaum, & ulterior, sive extra Imaum montem, Serica itèm, populiq; Seres fuisse perhibentur. Tartari moribus sunt efferis, incultis, & barbaris. Carnes equorum, & camelorum semicrudas cum lacte equino inter gulæ lautitias numerant.

SINA.

Quinam Imperii hujus termini?

Ab Oriente, & Meridie Oceanus Orientalis, qui & Sinensis à Sinis dictus; ab Occasu India; à Septentrione Tartaria magna, à qua muro illo, ad quingentas ferme leucas porrecto, sejun-

ſejungitur. Regio hæc tum rebus cæteris, tum præcipuè ſerico tantopere abundat, ut hoc plerique omnes veſtiri ſoleant, Herba *Thée*, & vaſa fictilia, quæ *Porcelana* vocant, ex Sinis allata, præ cæteris commendantur. Potentiſſimi vaſtiſſimique hujus imperii metropolis ac ſedes regia Pechinum eſt, quâ ampliorem frequentioremque urbem Orbis non habet.

CAPUT XI.

Mappa Geographica Africæ.

1. Quis Africæ ſitus?

Maxima hœc orbis terrarum Peninſula exiguo iſthmo Aſiæ conjungitur, atque ad Septentrionem Mari mediterraneo, ad Ortum Erythræo, & Indico, ad Occidentem, & Auſtrum Oceano Atlantico, & Æthiopico cingitur. Figura ejus in mappa Geographica accedit ac cordis ſimilitudinem, cujus pars ſuperior zonœ temperatæ Boreali, meditullium zonæ torridæ, pars inferior zonæ temperatæ Auſtrali ſubjacet.

2. Quæ præcipua Africæ flumina?

1. Nilus, qui à Meridie in Septentrionem per Abyſſiniam, Nubiam, & Ægyptum procurrens Mare ſubit mediterraneum. 2. Niger, qui ab Ortu Occaſum versùs Nigritiam bifariàm ſecans, in Mare Atlanticum pluribus oſtiis irrumpit.

3. Quæ Africæ magnitudo?

Si terræ ſpatium metiare, triplo ferè major eſt Europâ; at ſi habitatorum numerum ſupputes,

putes, duplo fortè minor censeri poterit Nam vastissima illic terrarum spatia aut inculta jacent, aut arenis sterilibus obducuntur, aut nimio solis æstu torrentur, aut multiplici animalium noxiorum genere infestantur Alicubi tamen, in locis præsertim maritimis, & ubi irrigua sunt flumina, mira soli fertilitas: ut proinde, quidquid Africa sive boni, sive mali producit, *prodigiosum* dici possit.

4. Quæ Afrorum indoles, & religio?

Quamdiu religio vera, quæ efferas etiam atque indomitas gentes mansuefacit, atque ad omnem humanitatem informat, in Africa floruit, alia prorsus vitæ morumque disciplina, & cultura viguit. At postquam & hæretica impietas, & Machometana superstitio animos inficere cœpit, & corrumpere, mox ad ingenium Afri pristinamque rediêre barbariem. Hodie Machometani in Barbaria præcipuè, & Ægypto: in Abassia, &c. Christiani: alibi etiam idolorum degunt cultores. Ii porrò, qui Ægyptum, Barbariam, locaque finitima incolunt, albo, seu potiùs subflavo; reliqui nigro sunt colore.

5. Quinam in Africa rerum potiuntur?

1. Turcarum Imperator, cui Ægyptus paret, potissimaque Barbariæ pars vectigalis, & obnoxia est. 2. Rex Fessæ, & Marochii. 3. Abassiæ, sive Abyssiniæ Imperator. 4. Imperator Monomotapæ.

6. Quæ Africæ divisio?

Nos in superiorem, sive Borealem, & inferiorem

riorem sive Australem dividimus. Alii aliter partiuntur.

§. I.
Superior Africæ pars.

1. Quot regiones hæc complectitur?

Sex: 1. Barbariam. 2. Ægyptum. 3. Biledulgeridiam. 4. Zaaram, sive desertum. 5. Nigritiam. 6. Guineam.

2. Ubi Barbaria sita est?

Partem potissimam Mari mediterraneo circumjacet è regione Europæ. Regnum Fessanum, & Maroccanum, ubi olim Mauritania Tingitana erat, juxta Oceanum Atlanticum versùs fretum Herculeum porrigitur. Indè tres sequuntur Respublicæ: Algeriana, Tunetana, & Tripolitana, famosa piratarum receptacula. In tractu Algeriano olim Numidia, & in hac urbes Hippon (hodie *Bona*) & Tagaste erant, illa Episcopatu, hæc natalibus S. Augustini clara. Haud procul urbe Tuneto Carthago stetit, urbs quondam nominatissima Romæque æmula; cujus tamen non nisi rudera quædam exstant. Extrema Barbariæ pars, Ægyptum versùs, est Barcana regio, ubi olim Libya exterior, Cyrenaica, & Marmarica.

3. Quid de Ægypto memoratu dignum occurrit?

Ægyptus dividitur in inferiorem, mediam, & superiorem, quæ hodie *Said*, olim Thebais dicta est, tot virorum Sanctissimorum nutrix. Ac licèt terra pluviis raró aut nunquam irrigetur; annua tamen inundatione Nili, qui sub

æstivum solstitium intumescere incipit, mirum quantum fœcundatur. Regionis caput Cairus est, urbs totius Africæ Amplissima. Indè haud procul absunt Pyramides miræ altitudinis. Alexandria porrò, ab Alexandro M. ad oram Maris Mediterranei exædificata, de pristino illo splendore plurimùm deperdidit. Visebatur indè turris Pharos, mundi miraculum.

4. *Quid de Biledulgeria, Zaara, Nigritia, & Guinea memorandum?*

1. Biledulgeridia à dactylis, quibus abundat, nomen trahens, Barbariæ contermina est, longissimoque tractu ab Ægypti confinibus ad Oceanum Atlanticum protenditur. 2. Zaara, ubi olim Libya interior, leones, tigrides, struthiones, variaque monstra alit, quibus homines indigenæ haud multùm absimiles. 3. Nigritiam Niger amnis perinde ac Nilus Ægyptum inundare dicitur, ac fœcundare. Incolæ Hispanis ac Lusitanis plurima vendunt mancipia, quæ deinde in Americam transvecta, multis magnisque laboribus exercentur. 4. Guinea auro, ebore, rebusque aliis abundat; quocirca ab Europæis plurimùm frequentatur, præsertim ab Anglis, Batavis, Danis, & Brandeburgis, qui littoribus illis, *Oræ* præsertim *Aureæ*, ob aureas arenas sic nuncupatæ, plures arces munitissimas imposuêre.

§. II.

Pars Africæ inferior, sive Æthiopia.

1. *Quot, qualesquè regiones hæc continet?*

Itidem sex, nempe Nubiam, Abyssiniam, &c.

Zanguebariam, quæ olim Æthiopia superior, seu interior, appellabantur: regna itèm Congi, & Monomotapæ cum Cafreria, quæ Æthiopia inferior, seu exterior nuncupabantur.

2. *Quid de his omnibus summatim dicendum?*

1. Nubia infra Ægyptum sita, rigatur Nilo, & Nubiâ amne, alitque camelos optimos. 2. Abyssinia, sive Æthiopia propriè dicta, Abyssinorum Imperatori paret; multæ tamē provinciæ ab Imperio hoc, olim amplissimo, fuêre avulsæ. 3. Zanguebaria regio perampla, à Cafreria per longum tractum littoralem versùs Mare Arabicum protensa. Lusitani Mosambicum, pluraque alia loca obtinent. 4. Regnum Congi, quod fluviis Zairus cum aliis amnibus minoribus rigat, fœcundatq; 5. Monomotapæ Imperium amplissimum, auri argentique ferax. 6. Cafreria, postrema Africæ pars, ab Oriente, Meridie, & Occidente Æthiopico undique Oceano cingitur, ubi promontorium bonæ spei maximè ad Austrū procurrens.

§. III.

Africæ Insulæ.

Quæ celebriores Africæ insulæ?

1. Canariæ, sive Fortunatæ, in Oceano Atlantico, Hispaniæ Regi subjectæ, quas inter eminet Tenerifa. ubi Picus omnium, ùt ajunt, montium altissimus. 2. Hesperides, sive promontorii viridis, quæ & Gorgones, sive Gorgades dictæ, itidem in Oceano Altantico è regione Promontorii viridis in Nigritia. Sub-

sunt Regi Lusitaniæ. 3. Madagascaria, sive S. Laurentii in Oceano Æthiopico. Est ex præcipuis totius orbis Insulis. 4. Melita in Mari mediterraneo Siciliam inter & Tropolin, fortissimum Italiæ adversùs Turcas, & Mauros piratas propugnaculum. Hanc Carolus V. An: 1530. Equitibus Melitensibus cessit.

CAPUT XII.

Mappa Geographica Americæ.

1. *Quanam sub zona sita est America?*

Sub torrida, & duabus temperatis.

2. *Quis ejusdem situs?*

Ad Aquilonem Oceano Glaciali, ad Ortum Atlantico, ad Occasum Pacifico, ad Austrum freto & Mari Magellanico cingitur. Nobis Europæis ad Occidentem sita est: unde & India Occidentalis appellatur.

3 *Qui nam præcipui Americæ fluvii?*

1. Canada, sive fluvius S. Laurentii. 2. Fluvius Amazonum. 3. Fluvius Argenteus. 4. Fluvius Grandis.

4. *Ecquod terræ, & incolarum ingenium?*

Terra pro vario situ cœlique positu alicubi rerum omnium feracissima, sterilis alibi & infœcunda est. Incolæ, tametsi ad res proprio Marte, & arte inveniendas minùs sint prompti, & expediti: aliorum tamen opera artificiosissima examussim nôrunt imitari. Ante Europæorum in has terras adventum vivebant ferarum ritu: at nunc iis in locis, quæ Catholici *Missionarii* lustrârunt, informâruntque, vitam ducunt admodum honestam.

5. *Quæ*

5. *Quæ ibidem religio?*

Olim mera hic erat barbaries, summa rerũ omnium ignoratio, & immensum fœdissimarum superstitionum chaos. At postquam Hispaniæ, Galliæ, & Lusitaniæ Reges religiosissimi, provincias illas, recèns detectas, & Ecclesiæ Christi in primis, & suo subdidêre imperio, Religio ubiquè Catholica floret, majoraque in dies capit incrementa. Atque hinc agnoscere licet miram DEI, Ecclesiam suam nunquam deserentis, providentiam: quippe jam indè à tempore illo, quo Apostatarum omnium coryphæus Lucifer *in lateribus Aquilonis*, sive extremo Europæ angulo per Lutherum aliosque *emissarios* veræ Fidei lumen omnino extinctum ibat, Deus in Asia, Africa, & America, ad extremum nempe Orientem, Meridiem, & occidentem per tot *Missionarios*, virosque Apostolicos multas hominum myriades puri sincerique Evangelii luce collustravit.

6. *Quæ Americæ divisio?*

Dividitur generatim in duas prægrandes Peninsulas, tenui Isthmo Panamam inter & Portum Pulchrum connexas. Quæ ad Boream procurrit America Septentrionalis, sive Mexicana; quæ verò ad Austrum porrigitur, America Australis, sive Peruana appellatur.

§. I.

America Borealis.

1. *Quasnam regiones complectitur?*

1. Canadam, sive Novam Franciam, quæ

Gallorum est. 2. Virginiam, quæ Anglorum. 3. Floridam, Novum Mexicum, & Novam Hispaniam, sive regnum Mexicanum, quæ Hispanorum sunt, & duabus prioribus fertilitate, divitiis, &c. longè præstant.

2. Quæ Insulæ Americæ Borealis?

1. Europæ maximè vicinæ sunt Azores, quæ & Insulæ accipitrum ob horum copiam, & Flādricæ, quòd à Flādris invētæ sunt, appellātur. Subsunt Regi Lusitaniæ, & ab aliis inter Africæ Insulas numerantur. 2. Insulæ Lucajæ. 3. Antillæ majores, & minores. Harum pleræque sunt admodum frugiferæ, & partim Hispanis, partim Gallis, Anglis, & Batavis, &c. subjectæ. 4. Californiam, tractu longissimo propè novum Mexicum à Borea in Austrum porrectam, nonnulli Peninsulam esse perhibent.

§. II.
America Australis.

1. Quæ ejusdem regiones præcipuæ?

1. Terra Firma, sive Castella Aurea. 2. Paraquaya, sive Paraquaria. 3. Terra Magellanica. 4. Chile, & 5. Perua, sive regnum Peruanum, Hispanicæ sunt ditionis. 6. Brasilia verò Lusitanicæ.

2. Quænam has inter regiones principatum tenet?

Regnum Peruanum rebus omnibus affluens, plurimisque auri, & argenti fodinis dives, in monte præsertim Potosio, ubi venæ argenti inexhaustæ.

CA-

CAPUT XIII.

De regionibus incognitis.

1. Quot sunt hujusmodi regiones?

1. Arcticæ sive Boreales, quæ Polo Arctico. 2. Antarcticæ, sive Australes, quæ Polo Antarctico circumjacent. Vocantur *incognitæ*, quia perpauca de iis explorata habemus.

2. Quæ regiones incognitæ ad Polum Arcticum?

1. Spizberga, seu *Montes acuti* inter Novam Zemblam ad Ortum: & Grœnlandiam ad Occasum. 2. Nova Zembla, Moscoviæ Septentrionali ferè adjacet, à qua freto Vaigatio dirimitur. 3. Jesonis regio ultra Japoniam, Septentrionem versùs, excurrit. 4. Gronia, sive Grœnlandia ultra Europam, & Americam Borealem porrigitur. 5. Islandia Insula Norwegiam, & Grœnlandiam interjacet. Hanc veterem illam Thulen nonnulli autumant. Est ibi Hecla mons ignivomus.

3. Quales hæ regiones?

Perfrigidæ admodum. Quæ ipsa causa est, quòd minùs adhuc sint cognitæ; cùm ob vehemens frigus, & glaciem adiri vix possint. Hollandi quidem aliquot abhinc annis Spizbergam usque & Novam Zemblam penetrârunt; sed commorari diutiùs haud poterant. Ob nives perpetuas ursi ibi aliæque bestiæ albescunt. Balenas ad Spizbergam magno numero Mari innatantes Batavi æstate capiunt. Indigenæ asperis, & incultis sunt moribus, atque idololatriæ ùt plurimùm dediti.

4. Quæ regiones incognitæ ad Polum Antarcticum?

1. Nova Guinea infra Asiam Ortum versùs sita est. 2. Carpentaria versùs Polum Antarcticum longiùs excurrit. 3. Insulæ Salomonis Novam Guineam, & Americam Australem interjacent. 4. Quiri Regio seu Terra Australis Spiritus Sancti infra Insulas Salomonis, & 5. Infra illam Nova Zelandia Polum versùs protenditur. 6. Nova Hollandia, rerū omnium egentissima, infra Insulas Asiaticas, & Novam Guineam Occasum versùs sita est. 7. Ignium Regio Insula amplissima est, fretum Magellanicum inter & Mæreum, sive S. Vincentii. 8. Diemeni Regio infra Novam Hollandiam, Polum versùs porrigitur &c.

APPENDIX.

De INSIGNIBUS EPISCOPATUUM & PROVINCIARUM REGNI POLONIÆ. Item De stemmatibus variorum extraneorum Regnorum & Provinciarum.

Ponitur loco Appendicis de Arte Scutaria sive Heraldica.

INSIGNIA EPISCOPATUUM Regni Poloniæ.

ARCHIEPISCOPATUS GNESNENSIS.

Lilia tria ad instar Stemmatis Gozdawa in campo ceruleo. Item S. Adalbertus Archi-Episcopus, in Apparatu Archiepiscopali.

ARCHIEPISCOPATUS LEOPOLIENSIS.

Virgo Beatissima dextrâ Christum infantem portans, sinistrâ sceptrum gerens, in capite coronam, lunam sub pedibus habens: & sub luna leonem jacentem.

EPISCOPATUS CRACOVIENSIS.

Tres Coronæ aureæ in campo albo.

EPISCOPATUS CUJAVIENSIS.

Virgo Beatissima radiis circumdata, dextrâ Christum, sinistrâ sceptrum tenens, diademate redimita, & Lunæ insistens in campo aureo.

CAPITULI POSNANIENSIS.

D. Petrus Apostolus cum geminis clavibus in dextra.

CAPITULI VILNENSIS.

Tres Coronæ eadêm formâ ut in Cracoviensi.

CAPITULI PLOCENSIS.

Virgo Beatissima dextra sustinens Christum, manus extensas ceu ad amplexum præferentem, pallio ceruleô amicta, & lunæ insistens: sub qua stemma instar anchoræ &c.

CAPITULI VARMIENSIS.

Porta super quam media turris inter alias binas eminet. In porta cancelli ferrei erecti in sublime: lateri portæ crux dimidia adjacet. Portæ supereminet mitra Pontificia coronis cincta & Cruce insignita. Mitra hæc portæ à Sede Apostolica cum specialibus Privilegiis adjecta: ut refert Marianus Costenus.

CAPITULI LUCEORIENSIS.

Effigies SSmæ Trinitatis Beatissimā Virginem coronans.

CAPITULI PRÆMISLIENSIS.

S. Joannes Baptiſta vexillum parvum manu tenens cum agno eidem adſtantę.

CAPITULI SAMOGITIENSIS.

Tres Coronæ.

CAPITULI CULMENSIS.

Crux ſola.

CAPITULI CHEŁMENSIS.

Effigies duodecem Apoſtolorum.

CAPITULI KIJOVIENSIS.

S. Sophia cum S. Tribus Filiabus.

CAPITULI CAMENECENSIS.

SS. Apoſtoli Petrus & Paulus hic cum gladio; ille cum geminis clavibus in manu.

CAPITULI LIVONIÆ.

Stemma non appoſitum ab Authore.

CAPITULI SMOLENSCENSIS.

Tres Coronæ.

Inſignia hæc Epiſcopatuum deſumpta ſunt ex libro cui titulus: Corona Poloniæ edita per R. P. Gaſparum Nieſiecki S. J. *qui refert à nonnullis Authoribus alia quoquè ſtemmata aſſignari.*

Reliquorum ſtemmatum deſcriptio deſumitur ex libello cui titulus Flos Regnorum Edito Varſaviæ.

INSIGNIA PROVINCIARUM REGNI POLONIÆ.

POloniæ Inſigne, Aquila alba in campo rubeo, cum Corona aurea.

Cracovienſis Palatinatûs, in vexillo Aquila candida cum Corona aurea, in campo rubeo.

Cracoviæ, Tres Turres cum Porta una, in qua Aquila.

Zatori-

Zatorienſis Diſtrictûs, ſpectantis ad Palatinatum Cracovienſem, Aquila alba cum litera Z. in pectore, in clypeo cæruleo.

Sandecenſis Diſtrictûs, eodem pertinentis, clypeus diviſus in duas partes, & ſex campi, tres rubri, & tres aurei, in ſecunda parte in rubro campo novem Stellæ.

Oſviecimenſis Ducatûs, ad Palatinatum Cracovienſem ſpectantis, Aquila nigra, cum litera O. in pectore.

Poſnanienſis Palatinatûs, Aquila candida ſinè Corona, in campo rubeo.

Poſnaniæ, Tres Turres, in Porta duæ claves decuſsatim poſitæ.

Sandomirienſis Palatinatûs Scutum, in quo à medio tres campi rubri, tres albi, in altera parte campus cærulèus, cum tribus ſtellarum ordinibus.

Sandomiriæ, Rex in Solio, & Aquila.

Caliſſienſis Palatinatûs, caput Biſontis, inter cujus cornua aurea Corona per nares circulo tranſeunte, cāpus inſtar alveoli albus & ruber.

Caliſſii, Porta cum duabus Turribus in cujus medio crux, ſupra portam Tibicen.

Siradienſis Palatinatûs, Leo ruber medius, & ſemi Aquila nigra cum Corona aurea in plano campo.

Siradiæ, tres Turres cum Porta, in medio Turris, Aquila.

Vielunenſis Territorii, Agnus cum vexillo & calice, in campo rubeo.

Lancicienſis Palatinatûs, ſemi Leo ruber in

campo

campo albo ſemi Aquila alba in campo nigro, cum Corona aurea.

Breſtenſis Cujavienſis, Medietas Aquilæ, & dimidius Leo, aureâ Coronâ inſigniti, in campo aureo.

Kijoviæ Palatinatûs, ex una parte Urſus in câpo albo, ex altera Angelus albus tenens evaginatum gladium.

Inovladislavienſis, Medietas Aquilæ rubræ, & Leonis nigri in Campo aureo.

Dobrinenſis, Territorii, Caput humanum canâ barbâ, cornutum; in Campo rubeo, deſuper & infra habens Coronam auream.

Ruſſiæ Ducatûs, Leo fulvus coronatus in Campo cæruleo, continet Palatinatûs, Podoliæ, Vołhyniæ, Kijovienſem; Czerniechovienſem, Bracłavienſem; antea fuit Regnum, & Monèdulam coronatam nigram in campo albo pro ſtemmate gerebat.

Halicienſis Terræ, Monedula nigra cum Corona aurea in Campo albo.

Præmiſlienſis Terræ, Aquila biceps Coronata, in Campo cæruleo.

Chelmenſis Terræ, Urſus albus in Campo viridi inter arbores.

Zydaczovienſis, tres Leones in Cæruleo vexillo.

Volhyniæ, In vexillo viridi Crux alba, in Campo rubeo & aquila.

Podoliæ Palatinatûs, Sol radiatus in Campo albo.

Camenecenſis Urbis, S. Georgius in equo draconem interimens.

Lu-

Lublinensis Palatinatûs, Cervus in Campo rubro, in collo aurea Corona. *Lublini*, Caper.

Betzensis, Gryphus albus coronatus in Campo rubeo.

Masoviæ Ducatûs, cum tribus suis Terris, Aquila alba expansîs alîs.

Podlachiæ cum suis Districtibus, ab una parte in vexillo Aquila alba, in Campo nigro, ab altera parte eques armatus cum evaginato gladio, fuit aliquando sub Lithvanis.

Ravensis Palatinatûs, Aquila nigra in Campo rubro in ejus pectore litera R.

Bracłaviensis, Habet Crucem albam in Campo rubeo, & lunam in medio.

Prussiæ Ducatûs, continentis Palatinatûs duos, Culmensem cum Mariæburgiensi, Aquila in Campo rubro, in ejus collo Corona aurea, sub dextra ala, manus armata cum stricto gladio.

Pomeraniæ Palatinatûs, Gryphus niger in Campo albo.

Livoniæ Palatinatûs, Gryphus coloris albi cum gladio.

Czerniechoviensis Palatinatûs Aquila biceps Coronata.

INSIGNIA PROVINCIARUM M. D. LITHVANIÆ.

M. D. Lithvaniæ, Insigne est Eques Cataphractus, cum mitra supra Scutum, bina Cruce signatum.

Palatinatûs Vilnensis, In vexillo rubro ex una parte Cataphractus Eques, ex altera, Co-

lumnæ, albæ, antiquæ Gentis *Columnarum* Insigne.

Vilnæ, Columnæ cum Porta in medio.

Osmianensis Districtûs, Eques in vexillo purpureo.

Lidensis, Eques Cataphractus in vexillo cæruleo.

Wilkomiriensis, Eques Cataphractus in vexillo rubeo ex una parte, ex altera S. Michàël Archangelus.

Bracławiensis Distr:, Eques Cataphractus in vexillo roseo.

Palatinatûs Trocensis, In vexil: lasurino Eques Cataphractus in campo rubeo *Districtus Grodnensis*, ad hunc Palatinatum spectans, ut, & *Distr: Caunensis*, & *Distr: Upitensis*, eodêm Insignî utuntur, quo Palatinatûs Trocensis additîs literîs G. C. U. in scuto Equitis.

Ducatûs Samogitiæ. Ursus niger, cum circulo albo in collo.

Palatinatûs Smolenscensis, vexillum rubrum, in quo Scipio.

Smolensci: Eques armatus in vexillo roseo.

Distr: Staroduboviens: Eques Cataphractus in vexillo purpureo.

Palatinatûs Polocensis, Eques armatus in vexillo rubro.

Palatinatûs Novogrodensis, Angelus niger in campo rubeo, ex altera parte vexilli Eques armatus.

Distrîct: Słonimensis, Eques cataphractus in vexillo purpureo.

Distr:

Distr: Wołkoviscensis, Eques armatus in vexillo roseo.

Palatinatûs Vitepscensis, & Districtûs ejus *Orsensis*, Eques armatus in viridi vexillo.

Palatinatus Brestensis, & Districtûs illius *Piuscensis*, Eques armatus: in campo cæruleo.

Palatinatûs Mscislaviensis. Eques armatus in vexillo croceo.

Palat: Minscensis, & Distr: *Rzeczycensis & Mozirensis*, Eques armatus in campo albo vexilli purpurei.

Palat: Livoniæ, Gryphus albus erectus in pedes, in cāpo rubro cum gladio in pede dextro, in pectore autem literæ S. A. coronatæ, scilicet; *Sigismundus Augustus*, qui hoc stemma dedit Livoniæ, eam incorporās Lithvaniæ. An: 1567.

STEMMATA VARIORUM.

Extraneorum Regnorum & Provinciarum.

ANdalusiæ in medio campo flavo, pomum punicum sursum erectum cum ramo, supra cāpum Corona Regalis absq; cruce.

Angliæ, Olim dictæ Britanniæ, tres Leones unus infra alium in campo rubeo, desuper Corona Regalis cum cruce & globo, à parte dextra Leo coronatus, à sinistra Gryphus.

Aragoniæ Regni, In campo flavo circuli oblongi, 5. trabes rubræ, in sinistra parte in campo albo Crux rubra, & in quovis Crucis

angulo caput coronatum, teniis de collo pendentibus.

Austriæ, Alaudæ ſurſum avolantes, item Aquilæ duæ in albo campo.

Balearidum Inſularum in campo flavo 4. trabes, & Crux in tranſverſum, deſuper Corona Regalis.

Bavariæ, In campo albo rhombi feneſtrales oblongi, qui ex angulis prodeunt.

Biverræ, In Medio campi albi Crux ſubrubra, deſuper Corona Regalis.

Bohemiæ, Leo albus coronatus, cum duplici cauda.

Bononiæ, In Campo flavo tria poma punicea, deſuper corona Regalis, ſine Cruce.

Brabantiæ, In campo nigro Leo flavus erectus, deſuper corona Ducalis, *v.* latrunculi rubri & albi.

Brandeburgici Marchionatûs, in Campo albo aquila nigra coronata, deſuper duæ albæ in corona Regali, ſine Cruce, vel Draco.

Brunſvicenſis, Ducatûs, 2. Leones in campo albo *v.* Leo aureus, *v.* vir ferus albus, ſeu Sylvacius.

Bulgariæ, In campo cæruleo luna alba.

Burgundiæ, In campo flavo tres trabes tranſverſæ cæruleæ, deſuper Corona Regalis ſinè cruce.

Calabriæ, In medio campi Crux nigra, deſuper corona Regalis ſinè cruce.

Campaniæ, In campo cæruleo trabes 2.

Cameracenſis, Archi-Epiſcopâtus, Aquila biceps in campo flavo.

Castiliæ, in campo rubro rhombus, & aliquot trabes rubræ cum crucibus cæruleis.

Croatiæ & Cliviæ, latrunculi rubri & albi.

Daniæ, In Campo cæruleo Coronæ, & Leones flavi tres. Item trabes cæruleæ duæ cum interstitiis albis tribus, & Crux.

Hetruriæ Ducum, sex globi in Campo albo, in orbem dispositi.

Flandriæ, In campo flavo Leopardus niger erectus, desuper corona Regalis sine cruce.

Florentiæ, Lilia trium foliorum, & duæ Rosæ.

Galatiæ, Monstrantia cum Venerabili SACRAMENTO in campo cæruleo, & ex utraquè parte in longum 3. Cruces nigræ, desuper Corona Regalis sine cruce, infra campum inscriptio: *Hoc mysterium firmiùs confitemur.*

Galliæ, Tria Lilia in Campo cæruleo, desuper Corona Regalis cum cruce.

Gottiæ, Currus triumphalis, in quo vexilla subtracta prominent, quibus insistit vir galeatus, dextrâ manu protensâ cum gladio, sinistrâ cum clypeo.

Germanici Imperii, Nigra Aquila biceps, cũ Corona Cæsarea.

Granatæ, In campo flavo pomum puniceum sursùm erectum cum ramo.

Hispaniæ, Varia sunt & multa stẽmata siquidem sub se regna continet plura, præcipuum tamen stemma est, turres, coronæ, Leones, Leo ruber erectus.

Hollandiæ, In campo flavo circuli, Leo ru-

ber erectus, desuper Corona Regalis sinè cruce.

Hungariæ, Tres rubræ trabes in campo albo, crux, & super eã Corona Regalis sinè cruce.

Hyberniæ, Cythara in Campo cæruleo.

Italiæ, Virgo, armis, hastis, & oleis insistens.

Legionis, In campo albo Leopardus coronatus, sine cruce Corona.

Lotharingiæ, Falcones tres.

Luceburgi, in campo albo Leo ruber erectus.

Lusaciæ, murus prominentibus arcubus, desuper campus totus ruber.

Lusitaniæ, Campus albus, & intra illum 5. Scuta cærulea, circa campum in superficie rubra 7. portæ flavæ, desuper Corona Regalis sine cruce.

Marchiæ, Latrunculi cærulei & albi.

Mechliniæ, In campo flavo 3. rubræ trabes, in medio trabis Aquila biceps.

Mediolanensis Statûs, tres Coronæ Regales sine cruce & serpens erectus, infantem dentibus tenet.

Moguntini Archiepiscopatûs, Rota & Leo dimidius.

Moraviæ, In campo cæruleo Aquila rubra, distincta ubiq; flavîs alîs.

Moschoviæ, Aquila nigra biceps, in cujus pectore Eques, adinstar S. Georgii, alia stemmata in alis.

Navarræ, In campo rubro duo Leones, unus infra alium.

Normandiæ, In campo rubro castrum cum tribus turribus.

Norvegiæ, idem ſtemma, quod Daniæ.

Peloponeſi, In campo cæruleo Luna.

Portugalliæ, Campus partim ruber, partim flavus, & in medio duo capita humana vittata, & duo coronata.

Rheni Palatinatûs Leones & latrunculi.

Scotiæ, Leopardus ruber in campo flavo, à partibus equi coronas in collis gerentes, desuper Leo erectus coronatus, indextro pede cum gladio, in ſiniſtro cum ſceptro, à partibus vexilla. Vexillum dextrum habet in ſe crucem tranſverſam, ſiniſtrum habet Leopardum erectum, vel Lilia rubra, ſicut & Anglia.

Serviæ, Idem ſtemma, quod *Bulgariæ*.

Sileſiæ. In campo pars una alba, altera flava, in alba eſt Aquila nigra, in flava trabes.

Sueciæ, In campo cæruleo Leones & 3. Coronæ.

Thuringiæ, ex Leonibus duobus ſinè coronis, unus ruber, alter albus.

Tranſylvaniæ, In campo flavo Leo erectus, per medium ipſius Luna cærulea craſſa cum alba ſimili. Item tres dentes Elephanti, juxta alios Lupi, in campo cæruleo, ſupra Mitra Ducalis.

Trevirenſis Archiepiſcopatûs à dextra parte in campo albo 4. trabes cæruleæ, per quas Leo extenſus, deſuper corona Ducalis; à ſiniſtra parte in campo rubrò crux alba, deſuper Inſula cum gladio à dextris, cum ſcipione Epiſcopali à ſiniſtris.

Turciæ, Luna pallida cornibus erectis.

Valachiæ, In campo cæruleo Luna alba, vel Calvaria, ſeu caput hominis mortui.

Valentiæ Regni, Templum album murô albo circumdatum in campo rubro.

Hæc Regnorum ſtemmata, tum notitiæ habendæ gratiâ, tum in certis paſſibus, opportunitati conſulendo hìc poſui; ut ſi ſubinde talem materiam poſcat occaſio, Pòëta notitiam eorum domi habeat, unde alia Regna honoris ſibi vendicant encomium.

FINIS.

IN-

INDEX
Capitum hujus Opuſculi.
PARS I.
De Globo.

PARS II.

De mappis, seu chartis Geographicis.

§. I.

§ II.

§. II.

§. III.

§. IV.

CAPUT IX.

§. I.

§. II.

CAPUT X.

§. I.

§. II.

CAPUT XI.

§. I.

§. II.

§. III.

CAPUT XII.

§. I.

§. II.

CAPUT XIII.

TABULA POLIOMETRICA

Distantias urbium Regni Poloniæ, in quibus sunt Collegia vel domicilia Societatis repræsentans Juxta exemplar antiquæ similis tabulæ reimpressa; Præcipuas item urbes Europæ, et Metropoles Regnorum ac Provinciarum exhibens, ex tabula magna Poliometrica desumpta; in concursu communi distantias adinvicem exponens.

Barum.																										
Bidgostia.	116.																									
Bresta.	64.	50.																								
Calissium.	114.	22.	66.																							
Camenecum.	12.	108.	76	106																						
Conecum.	130.	12.	64.	34.	126																					
Cracovia.	80.	53.	56.	36,	74.	70.																				
Crasnostavia.	54.	52.	20.	53.	50.	59.	38.																			
Cremenecum.	24.	82.	34.	84.	24.	88.	65.	32.																		
Crosna.	58.	70.	52	62	52.	84.	20.	28.	45																	
Gedanum.	134.	22.	68	46.	126.	16.	70,	61.	88.	84.																
Graudentum.	117.	14.	52.	28.	109.	20.	57.	53.	52.	71.	12															
Jaroslavia.	50.	68.	40.	66.	44.	82.	30.	13.	26.	12.	76.	69.														
Leopolis.	36.	78.	46.	76.	30.	92.	44.	20.	18.	22.	96.	73.	14.													
Lublinum.	64.	52.	18.	50.	56.	66.	36.	6.	30.	28.	70.	53.	20	26.												
Luceoria.	34.	80.	30.	80.	40.	96.	56.	24.	10.	40.	96.	83.	30.	18	30.											
Mariæburgum.	128.	24.	62.	38.	114.	22.	66.	66.	83.	81.	6.	9.	70.	90.	59.	94.										
Ostrogium.	22.	84.	40.	92.	30.	108.	66.	26.	9.	48.	108	95.	40.	26.	42.	12.	106.									
Petricovia.	90.	25.	48	17.	79.	34.	20.	36.	68.	33.	44.	32.	36.	51.	31.	62.	40.	79.								
Posnania.	126.	18.	66.	14.	118	20.	55.	61.	93.	80.	39.	26	78.	88.	62.	92.	30.	104	29.							
Premislia.	48.	72.	44.	70.	42.	86.	30.	18.	26	10.	84.	63.	4.	12.	24.	30.	74.	38.	41.	80.						
Rava.	84.	26.	32.	24.	82.	40.	30.	35.	66.	44	40.	27	42.	48.	26.	56.	38.	68.	9.	35	44.					
Samboria.	45.	78.	56.	78.	30.	92.	36.	28.	22.	18	86.	69	10	10	32.	28.	82.	36.	42.	88.	6.	50.				
Sandomiria.	66.	52.	34.	47.	60.	66.	22.	12.	44.	16.	66.	53.	16.	30.	12.	32.	64.	44.	26	64.	18.	26.	25.			
Stanislaopolis	35.	84.	48.	80.	21.	106	58.	33.	20.	76	94,	69.	28.	15.	40.	33.	104.	30.	63.	90	22.	60.	14.	44.		
Torunium.	110	6.	44.	20.	102.	21.	50.	50.	80.	62.	20.	7.	52.	72.	46.	76	18.	88.	25.	18.	64.	20.	62.	46,	88.	
Varsavia.	79.	27.	28.	34.	70.	34.	30.	31.	56.	41.	35.	27.	36.	46.	24.	48.	30.	60.	23.	41.	41.	15.	48.	25.	65.	24.

																		Regna et Provincia
Antuerpia.	88.	364.	152.	88.	165.	564.	58.	88.	58.	101.	194.	260	130.	250.	116.	270.	144.	Brabantiæ
Berolinum.		284.	70.	24.	70.	482.	158.	68.	156.	40.	190.	165,	80.	145.	40.	370.	120.	Brandeb:
Costantinopolis.			190.	268.	280.	225.	420.	295.	385	252	242.	366.	190.	174.	236.	545.	250.	Thraciæ
Cracovia.				66.	190.	410.	230.	93.	210	56.	160.	180.	24.	90.	30.	410.	141.	Poloniæ
Dresda.					100.	481	156	47.	140.	17.	158.	195.	50.	152.	31.	348.	96.	Saxoniæ
Haffnia.						505.	205.	148.	245	105.	246.	102.	110.	148.	85.	430.	145.	Daniæ
Hierosolima.							616.	470.	570.	460.	396,	530.	418.	398.	450.	688.	428.	Palestinæ
Londinum.								156.	76.	170.	245.	190.	212.	303.	184.	250.	140.	Angliæ
Monachium									115.	42.	150.	145.	56.	188.	66.	310.	60.	Bavariæ
Parisii.										152.	180.	315.	183.	294.	180.	250.	125.	Galliæ
Praga.											46.	200.	36.	144.	32.	355.	85.	Bohemiæ
Roma												336.	125.	240.	166.	310.	55.	Jtaliæ
Stocholmia													214	136.	172.	530.	280.	Sveciæ
Vienna.														130.	44.	374.	70.	Austriæ
Vilna.															116.	495.	200.	Lithvaniæ
Vratislavia.																363.	104.	Silesiæ
Ulysippo																	308.	Lusitaniæ
Venetiæ.																		Reipublicæ Venetæ

he